

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERSITAS
OSTRAVIENSIS

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Základy komunikace s neslyšícími lidmi pro studenty se speciálními potřebami

Pavλίna Zarubová

ČÍSLO OPERAČNÍHO PROGRAMU: CZ.1.07
NÁZEV OPERAČNÍHO PROGRAMU:
OP VZDĚLÁVÁNÍ PRO KONKURENCESCHOPNOST
PRIORITNÍ OSA: 2
ČÍSLO OBLASTI PODPORY: 2.2

**KOMPETENCE ABSOLVENTŮ OU ZAMĚŘENÉ NA ROVNOST
PŘÍLEŽITOSTÍ NA TRHU PRÁCE**

REGISTRAČNÍ ČÍSLO PROJEKTU: CZ.1.07/2.2.00/15.0456

OSTRAVA 2013

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Název: Základy komunikaci s neslyšícími lidmi pro studenty se speciálními potřebami

Autorka: Bc. Pavlína Zarubová

Vydání: druhé, 2013

Počet stran: 88

ISBN 978-80-7368-962-9

Jazyková korektura nebyla provedena, za jazykovou stránku odpovídá autor.

Recenzent: Mgr. Andrea Hudáková, Ph.D.

© Bc. Pavlína Zarubová

© Ostravská univerzita v Ostravě

OBSAH:

Úvod.....	7
1 Terminologie, tvary rukou, seznamování	9
1.1 Teorie: terminologie.....	9
1.1.1 Komunikace	9
1.1.2 Znakové vs. mluvené jazyky	10
1.1.3 Český znakový jazyk.....	11
1.1.4 Komunikační systémy vycházející z českého jazyka.....	12
1.1.4.1 Znakovaná čeština	12
1.1.4.2 Prstová abeceda	13
1.1.4.3 Vizualizace mluvené češtiny	13
1.1.4.4 Písemný záznam mluvené řeči	14
1.1.5 Neslyšící, neslyšící a osoby se sluchovým postižením	15
1.1.5.1 Velikost ztráty sluchu.....	15
1.1.5.2 Doba ztráty sluchu.....	16
1.1.5.3 Kulturní a jazyková menšina Neslyšících	16
1.1.5.4 Osoby hluchoslepé	17
1.2 Praxe.....	17
1.2.1 Tvary rukou v českém znakovém jazyce	17
1.2.2 Český znakový jazyk: seznamování.....	19
1.3 Shrnutí a opakování.....	20
2 Gesto vs. Znak, znak a jeho komponenty, dvouruční prstová abeceda, rodina, slovesa v českém znakovém jazyce	23
2.1 Teorie: gesto vs. znak, znak a jeho komponenty.....	23
2.2 Praxe.....	25
2.2.1 Dvouruční česká prstová abeceda	25
2.2.2 Český znakový jazyk: rodina, slovesa.....	26
2.3 Shrnutí a opakování.....	28
3 Manuální a nemanuální složky znaku, popis osoby	31
3.1 Teorie: manuální a nemanuální složky znaku	31
3.2 Praxe: popis osoby v českém znakovém jazyce.....	32
3.3 Shrnutí a opakování.....	34
4 Prostor, zápor, rozkaz, otázka	37
4.1 Teorie	37
4.1.1 Prostor	37

4.1.2	Zápor, rozkaz, otázka	39
4.2	Praxe: prostor	39
4.3	Shrnutí a opakování.....	41
5	Kultura Neslyšících, vyjadřování budoucnosti a minulosti, zákaz.....	43
5.1	Teorie	43
5.2	Praxe.....	45
5.2.1	Vyjadřování minulosti a budoucnosti	45
5.2.2	Zápor	46
5.3	Shrnutí a opakování.....	47
6	Vyjadřování množství, čas, studium neslyšících studentů na vysokých školách.....	49
6.1	Teorie	49
6.1.1	Vyjadřování množství	49
6.1.2	Studium neslyšících studentů na vysokých školách.....	50
6.2	Praxe.....	51
6.2.1	Vyjadřování množství	51
6.2.2	Čas.....	52
6.3	Shrnutí a opakování.....	53
7	Kalendář, školy pro sluchově postižené	57
7.1	Teorie: školy pro sluchově postižené	57
7.2	Praxe: kalendář	59
7.3	Shrnutí a opakování.....	61
8	Tlumočení, popis místnosti	63
8.1	Teorie	63
8.1.1	Tlumočení.....	63
8.1.2	Popis místnosti	65
8.2	Praxe: popis místnosti	65
8.3	Shrnutí a opakování.....	67
	Závěr.....	69
	Seznam obrázků	71
	Seznam tabulek.....	73
	Literatura a zdroje	75
	Použitá.....	75
	Doporučená	76

Přílohy	77
Příloha č. 1: Obouruční česká prstová abeceda.....	77
Příloha č. 2: Komunitní plánování sociálních služeb ve městě Ostrava	78
Příloha č. 3: Zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, kterým se mění zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů a další související zákony	79

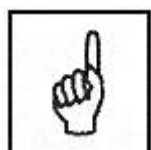
Vysvětlivky k používaným symbolům

Průvodce studiem – vstup autora do textu, specifický způsob, kterým se studentem komunikuje, povzbuzuje jej, doplňuje text o další informace.

Příklad – objasnění nebo konkretizování problematiky na příkladu ze života, z praxe, ze společenské reality apod.

K zapamatování

Shrnutí – shrnutí předcházející látky, shrnutí kapitoly.

Literatura – použitá ve studijním materiálu, pro doplnění a rozšíření poznatků.

Kontrolní otázky a úkoly – prověřují, do jaké míry studující text a problematiku pochopil, zapamatoval si podstatné a důležité informace a zda je dokáže aplikovat při řešení problémů.

Úkoly k textu – je potřeba je splnit neprodleně, neboť pomáhají k dobrému zvládnutí následující látky.

Korespondenční úkoly – při jejich plnění postupuje studující podle pokynů s notnou dávkou vlastní iniciativy. Úkoly se průběžně evidují a hodnotí v průběhu celého kurzu.

Otázky k zamyšlení

Část pro zájemce – přináší látku a úkoly rozšiřující úroveň základního kurzu. Pasáže i úkoly jsou dobrovolné.

Úvod

Vážení studenti,

tento studijní text vznikl jako distanční studijní opora pro studenty se speciálními vzdělávacími potřebami ke kurzu *Základy komunikace s neslyšícími lidmi*, jehož výuka pilotně probíhala v zimním semestru akademického roku 2012/2013 pod vedením bc. Pavlína Zárubové na půdě Pedagogické fakulty Ostravské Univerzity v Ostravě.

Cílem kurzu bylo zprostředkovat studentům prvotní teoretický vstup do problematiky a prakticky je seznámit se základy komunikačních systémů, které užívají čeští neslyšící, tj. zejména s českým znakovým jazykem a dále se znakovanou češtinou a s prstovou abecedou.

Studijní opora, jež je od této chvíle k dispozici všem lektorům případných podobných kurzů, je koncipována pro jednosemestrální kurz (tj. 12 týdnů) s časovou dotací dvě vyučovací hodiny týdně (-/2). Obsah kurzu je rozdělen do osmi dvouhodinových vyučovacích bloků, jimž odpovídá osm kapitol studijní opory. Zbývá časová dotace je určena na exkurze nebo besedy s hosty a následnou reflexi, dále pak na průběžné a závěrečné opakování a shrnutí.

Svět neslyšících lidí je světem vizuálním. Vizuálně motorickou podstatu má pochopitelně i jejich komunikace. Pokud by se jejímu studiu chtěli věnovat nevidomí studenti, není to zcela nemožné, ale byl by nutný individuální přístup pedagoga, který by nevyužíval český znakový jazyk, ale taktilní český znakový jazyk a další komunikační systémy, kterými komunikují hluchoslepí lidé. Stejně tak nelze studijní oporu využívat k naprosto plnohodnotnému samostudiu. Všem studům doporučujeme vedení zkušeného lektora, ale o text se lze jistě velmi opírat při domácí přípravě a při individuálním opakování.

Stěžejní část studijní opory sestává z osmi kapitol s jednotnou strukturou: část teoretická, část praktická a část shrnující a opakovací; některé kapitoly obsahují kromě textové opory odkazy na veřejně přístupné videonahrávky, v nichž mají studenti možnost vidět autentické projevy komunikace neslyšících mluvčích. V závěru je připojen Seznam použité literatury a zdrojů, Seznam další doporučené literatury a zdrojů, Seznam obrázků, Seznam tabulek a tři přílohy. Celý text je postranně opatřen grafickými symboly, které studentům usnadňují orientaci v probírané látce.

Věřím, že koncepce kurzu a studijní opory bude vyhovovat nemalé skupině zájemců, kteří díky ní malinko nahlédnou do světa ticha, vizuálních vjemů a pohybu. Ovšem ani sebelepší studijní text nebo výkon pedagoga nejsou zárukou úspěchu, nezbytný je i aktivní přístup studentů, jejich vytrvalost, píle a ochota překonávat (často nezvyklé a nečekané) překážky, jež s sebou přináší studium komunikačních systémů neslyšících osob, tj. komunikačních systémů, které se tolik liší od všech jazyků, se kterými se studenti dosud setkali.

Dovolte mi, milí studenti, popřát Vám mnoho sil a (třeba i malých) úspěchů v učení.

Vaše autorka

Připojuji poděkování Ing. Zdeňce Telnarové, Ph.D. za příležitost podílet se na vytvoření této studijní opory. Dále Mgr. Andrei Hudákové, Ph.D. za podněty a připomínky, Jindřichu Zemánkovi za spolupráci a Mgr. Lence Orzelové za formální úpravu studijní opory.

1 Terminologie, tvary rukou, seznamování

V této kapitole se dozvíte:

- jaký význam má pro člověka komunikace;
- v čem se liší a v čem shodují mluvené a znakové jazyky;
- co o komunikaci neslyšících osob říká naše legislativa;
- kdo je neslyšící, kdo Neslyšící, kdo nedoslýchavý, kdo osoba se sluchovým postižením;
- podle jakých kritérií můžeme dělit sluchové vady a postižení;
- jaké jsou v českém znakovém jazyce tvary rukou.

Naučíme se:

- seznamovat se v českém znakovém jazyce.
-

1.1 Teorie: terminologie

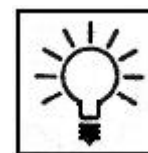
1.1.1 Komunikace

„Slepotu odděluje lidi od věcí, hluchota od lidí.“ Autorkou citátu je Helena Kellerová (1880 – 1868), americká spisovatelka, lektorka a aktivistka, která v 19 měsících po meningitidě ohluchla a oslepla. Dostalo se jí výborné péče a vzdělání, vystudovala univerzitu, naučila se několik jazyků, napsala 12 knih, setkala se s mnoha tehdejšími celebritami, podnikala přednášková turné...¹

Otázky k zamyšlení:

1. Co asi chtěla Helena Kellerová svým výrokem vyjádřit?
2. Co si myslíte o roli komunikace v životě člověka?
3. Jaké způsoby lidské komunikace znáte a do jakých kategorií byste je rozdělili?

Komunikace znamená sdílet, dávat i přijímat. Komunikace je obecně lidská schopnost užívat různých výrazových prostředků ke sdělování věcných informací, ale také k vytváření, udržování a pěstování mezilidských vztahů. Komunikace je

¹ Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Helen_Kellerov%C3%A1

zároveň jednou ze základních lidských potřeb. Člověk potřebuje sdělovat a přijímat informace, dělit se s okolím o své city, vůli, myšlenky a potřeby a také přijímat od okolí reakce. Komunikace je nedílnou součástí veškerého lidského bytí. Komunikujeme všichni vždy a všude. I tehdy když si myslíme, že nekomunikujeme.

Nekomunikují jen lidé, ale pouze lidé dokážou komunikovat (také) řečí, resp. využívat ke komunikaci některý z mnoha desítek či stovek přirozených lidských jazyků. Jazyky můžeme dělit podle mnoha kritérií do mnoha různých skupin, nám nyní postačí dělení na *jazyky mluvené* (čeština, slovenština, němčina, čínština, baskičtina, ruština...) a *jazyky znakové* (český znakový jazyk, slovenský znakový jazyk, americký znakový jazyk, australský znakový jazyk, britský znakový jazyk, novozélandský znakový jazyk, rakouský znakový jazyk, německý znakový jazyk, japonský znakový jazyk...).

1.1.2 Znakové vs. mluvené jazyky

Jazyk je systémový prostředek komunikace, který nám umožňuje z omezeného počtu jednotek (např. hlásek v mluveném jazyce nebo tvarů ruky v jazyce znakovém) vytvářet neomezené množství výpovědí.

Otázka k zamyšlení

1. V čem se shodují a v čem se liší znakové a mluvené jazyky?

Pro naši potřebu bude stačit, když si uvedeme, že jak znakové, tak mluvené jazyky mají všechny vlastnosti, jež se považují za vlastnosti charakteristické pro přirozené jazyky (na rozdíl od umělých jazykových systémů, jakými jsou např. systémy matematických nebo chemických značek) (srov. Bímová, 2002 nebo Kuchařová, 2005).

Zásadní rozdíl je v tom, že zatímco jazyky mluvené se produkují za využití zvuku a vnímají se sluchem (jsou to jazyky audio-orální), **znakové jazyky se produkují rukama, výrazy obličeje, pohyby hlavy, horní části trupu a ramen a vnímají se očima**, tzn. jsou to **jazyky vizuálně motorické**. V mluvených jazycích se při tvoření výpovědí jednotlivé jednotky (hlásky, slova...) řadí za sebe (lineárně), ve znakových jazycích se řadí jak za sebe, tak „nad sebe“, tj. **simultánně**. V praxi to

znamená, že povaha českého znakového jazyka a jeho existence v prostoru umožňuje říci zároveň (velmi zjednodušeně může říci „jedním znakem“) např. VELKÁ KNIHA, zatímco v češtině musíme použít dvě slova: *velký* a *kniha*. Tato vlastnost znakových jazyků zásadně zrychluje proces sdělování, ale mnoho „cizinců“ dokáže velmi nepříjemně potrápít.

Ne všechny mluvené jazyky mají psanou podobu, ze znakových jazyků **nemá psanou podobu** žádný.

Otázka k zamyšlení

1. Proč se někdy znakové jazyky označují jako *3D jazyky*?

1.1.3 Český znakový jazyk

„Český znakový jazyk je základním komunikačním systémem těch neslyšících osob v České republice, které jej samy považují za hlavní formu své komunikace. Český znakový jazyk je přirozený a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně-pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu.

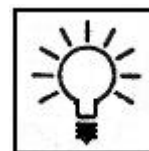

Český znakový jazyk má základní atributy jazyka, tj. znakovost, systémovost, dvojí členění, produktivnost, svébytnost a historický rozměr, a je ustálen po stránce lexikální i gramatické. Je zcela nezávislý na mluveném jazyce.“²

Jak bylo uvedeno výše, v každé zemi mají jiný znakový jazyk. Kromě toho, může u každého národního znakového jazyka docházet k územnímu a sociálnímu rozrůžňování: jinak se znakuje v Brně a jinak v Čechách, jinak znakují muži a jinak ženy (srov. Hudáková, Táborský, 2008).

Otázka k zamyšlení

1. Je znakový jazyk mezinárodní?

² Zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, kterým se mění zákon č. 155/1998, Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů a další související zákony.

Díky vizuálně motorické povaze znakových jazyků je v principu možné vzájemné dorozumění mluvčích jednotlivých národních jazyků. Je to situace podobná, jako když se spolu dorozumívají např. uživatelé různých slovanských jazyků, např. Čech, Bulhar a Chorvat. Na některých mezinárodních fórech se kromě národních znakových jazyků (mezi kterými často dominuje americký znakový jazyk) používá tzv. mezinárodní znakový systém, což není přirozený jazyk (mj. nemá žádné rodilé mluvčí), ale umělý jazykový systém (lze si jej představit jako jakési znakové Esperanto).

1.1.4 Komunikační systémy vycházející z českého jazyka

Zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, kterým se mění zákon č. 155/1998, Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů a další související zákony (dále jen zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob) definuje kromě českého znakového jazyka také komunikační systémy neslyšících osob vycházející z českého jazyka, jsou to tzv. znakovaná čeština, prstová abeceda, vizualizace mluvené češtiny a písemný záznam mluvené řeči.

1.1.4.1 Znakovaná čeština

„Znakovaná čeština využívá gramatické prostředky češtiny, která je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována. Spolu s jednotlivými českými slovy jsou pohybem a postavením rukou ukazovány jednotlivé znaky, převzaté z českého znakového jazyka. Znakovaná čeština v taktilní formě může být využívána jako komunikační systém hluchoslepých osob, které ovládají český jazyk.“³

Otázky k zamyšlení

1. Kdybychom se podle slovníku naučili znaky českého znakového jazyka a pak se pokoušeli znakovat, budeme používat český znakový jazyk, nebo znakovanou češtinu?

³ Zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, kterým se mění zákon č. 155/1998, Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů a další související zákony.

2. Kdybychom se ze slovníku naučili anglická slovíčka a pak se pokoušeli psát anglicky, co bude výsledkem?
3. Jak asi rozumí uživatelé českého znakového jazyka znakované češtině?

1.1.4.2 Prstová abeceda

„Prstová abeceda využívá formalizovaných a ustálených postavení prstů a dlaně jedné ruky nebo prstů a dlaní obou rukou k zobrazování jednotlivých písmen české abecedy. Prstová abeceda je využívána zejména k odhláskování cizích slov, odborných termínů, případně dalších pojmů. Prstová abeceda v taktilní formě může být využívána jako komunikační systém hluchoslepých osob.“⁴

Otázky k zamyšlení

1. Vzpomenete si, jak jste jako děti komunikovali, když jste nechtěli, aby vás někdo slyšel?
2. Vzpomínáte si, jak jste – aniž byste to věděli – používali prstovou abecedu?
3. Jaká prstová abeceda to byla – jednoruční, nebo dvouruční?
4. Zkuste si 5 minut povídat se spolužáky touto prstovou abecedou a pak se zamyslete nad rychlostí a komfortností takovéto komunikace.

1.1.4.3 Vizualizace mluvené češtiny

„Vizualizace mluvené češtiny je zřetelná artikulace jednotlivých českých slov ústy tak, aby bylo umožněno nebo usnadněno odezírání mluveného projevu osobami, které ovládají český jazyk a odezírání preferují jako prostředek své komunikace.“⁵

Vizualizace je vlastně vytváření takových podmínek, aby člověk, který neslyší nebo slyší špatně, mohl co nejlépe odezírat.

⁴ Zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, kterým se mění zákon č. 155/1998, Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů a další související zákony.

⁵ Zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, kterým se mění zákon č. 155/1998, Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů a další související zákony.

Úkol k textu

Zkuste si 5 minut povídat se spolužáky bez hlasu, pouze s využitím odezírání a pak se zamyslete nad rychlostí a komfortností takovéto komunikace. Co myslíte, že odezírání napomáhá a co ho stěžuje, až znemožňuje?

1.1.4.4 Písemný záznam mluvené řeči

„Písemný záznam mluvené řeči je převod mluvené řeči do písemné podoby v reálném čase.“⁶

Písemný záznam mluvené řeči v reálném čase se někdy nazývá také **simultánní přepis**. V posledních několika letech se zintenzivňuje jeho užívání, protože některých osobám se sluchovým postižením velmi zásadním způsobem zpřístupňuje studium na vysoké škole, soudní jednání, jednání s úřady apod.

Pokud je skupina, pro niž se písemný záznam pořizuje větší, bývá text přepisu zobrazován na plátno (obr. 1), pokud jde o přepis pro jednu osobu, většinou jej dotyčný čte na monitoru notebooku přepisovatele (obr. 2).

Obrázek 1 Simultánní přepis mluvené češtiny (na obrázku přepisovatel a za ním na plátně zobrazen přepsaný text)⁷

⁶ Zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, kterým se mění zákon č. 155/1998, Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů a další související zákony.

⁷ Zdroj: http://prepis.cun.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=517&Itemid=13

Obrázek 2 Simultánní přepis mluvené češtiny (přepisovatel a vedle něj klientka, která přepis čte)⁸

Otázka k zamyšlení

1. Kde byste tuto službu objednali?

1.1.5 Neslyšící, neslyšící a osoby se sluchovým postižením

„Za neslyšící se pro účely tohoto zákona považují osoby, které neslyší od narození, nebo ztratily sluch před rozvinutím mluvené řeči, nebo osoby s úplnou či praktickou hluchotou, které ztratily sluch po rozvinutí mluvené řeči, a osoby těžce nedoslýchavé, u nichž rozsah a charakter sluchového postižení neumožňuje plnohodnotně porozumět mluvené řeči sluchem.“⁹

Lidé se sluchovým postižením tvoří velmi heterogenní skupinu, mají různé typy a velikosti ztráty sluchu, liší se doba, od kdy neslyší, jejich rodinné zázemí, osobní zkušenosti, způsob vzdělávání, dosažené vzdělání.

1.1.5.1 Velikost ztráty sluchu

Podle velikosti ztráty sluchu dělíme lidi se sluchovým postižením na:

- osoby s lehkou nedoslýchavostí (20 – 40 dB),
- osoby se středně těžkou nedoslýchavostí (40 – 60 dB),
- osoby těžce nedoslýchavé (60 – 80 dB),
- osoby s praktickou hluchotou (nad 80 dB),
- osoby s úplnou hluchotou.

⁸ Zdroj: <http://socialnirevue.cz/item/prepis-mluvene-rci-odstranjuje-znevychodneni-neslysicich-osob>

⁹ Zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, kterým se mění zákon č. 155/1998, Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů a další související zákony.

Souhrnně pak – pokud není nutné uvádět přesné medicínské údaje – používáme označení lidé **nedoslýchaví** a lidé **neslyšící**.

Otázka k zamyšlení

1. Jaká instituce stanovila tuto stupnici? Jak se velikost ztráty sluchu měří a vypočítává?

1.1.5.2 Doba ztráty sluchu

Podle doby vzniku sluchové vady můžeme dělit lidi se sluchovým postižením na lidi s **prelingvální vadou sluchu** (tj. vada vznikla před osvojením mluveného jazyka, nejčastěji se uvádí do 3 – 6 let věku dítěte) a na lidi s **postlingvální vadou sluchu**, neboli lidi zcela nebo částečně **ohluchlé**.

U dětí dochází ke ztrátě nebo zhoršení sluchu většinou po úrazech nebo po prodělaných nemocech. U dospělých je pak zhoršování sluchu častým průvodním jevem stáří, podobně jako zhoršování zraku.

Část pro zájemce

Jaký by byl přesný překlad slov prelingvální a postlingvální do češtiny?

1.1.5.3 Kulturní a jazyková menšina Neslyšících

„Úplná hluchota, ke které dojde před vytvořením řeči, je jediné zdravotní postižení a asi jediná vnější podmínka vůbec, která vede k tomu, že se člověk stává členem kulturní a jazykové menšiny. Dále sem patří všechny osoby, které považují znakový jazyk za primární formu své komunikace.“¹⁰

Mnozí neslyšící nebo nedoslýchaví lidé sami sebe nepovažují za osoby se sluchovým *postižením*, stav svého sluchu nepovažují za *ztrátu*, tudíž nepociťují ani žádnou ztrátu sluchu. Za svůj hlavní komunikační prostředek považují znakový jazyk, sami sebe považují za členy **kulturní a jazykové menšiny Neslyšících** a ztotožňují se s kulturou Neslyšících.

¹⁰ Zdroj: <http://www.cktjz.cz>; <http://www.ticho.cz>

1.1.5.4 Osoby hluchoslepé

„Za hluchoslepé se pro účely tohoto zákona považují osoby se souběžným postižením sluchu a zraku různého stupně, typu a doby vzniku, u nichž rozsah a charakter souběžného sluchového a zrakového postižení neumožňuje plnohodnotný rozvoj mluvené řeči, nebo neumožňuje plnohodnotnou komunikaci mluvenou řečí.“

Kromě lidí neslyšících, nedoslýchavých, ohluchlých, lidí se sluchovým postižením a Neslyšících mezi námi žijí i lidé hluchoslepí. Ani oni netvoří homogenní skupinu a najdeme mezi nimi:

- osoby totálně hluchoslepé – s plnou absencí zraku a sluchu,
- osoby prakticky hluchoslepé – s minimálními zbytky zraku a sluchu,
- slabozraké neslyšící – se zbytky zraku a totální či praktickou hluchotou,
- nedoslýchavé nevidomé – se zbytky sluchu a totální či praktická slepotou,
- slabozraké nedoslýchavé – se zbytky zraku a sluchu.

K postižení sluchu a zraku může u těchto lidí docházet v různém pořadí. Podle doby vzniku jednotlivých postižení můžeme hluchoslepé osoby dělit následovně:

- osoby se současným postižením zraku a sluchu od narození,
- osoby s postižením sluchu od narození a získanou zrakovou vadou,
- osoby s postižením zraku od narození a získanou sluchovou vadou,
- osoby se získanou sluchovou i zrakovou vadou.

1.2 Praxe

Praktická výuka českého znakového jazyka bude dnes zaměřena na základní obraty, které se používají při seznamování.

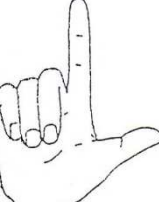

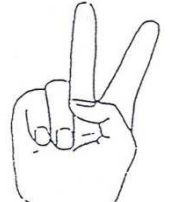
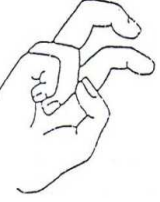
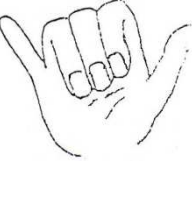

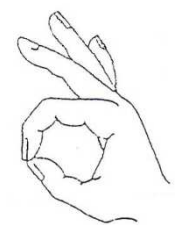
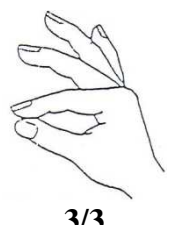

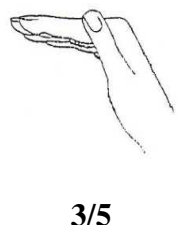
1.2.1 Tvary rukou v českém znakovém jazyce

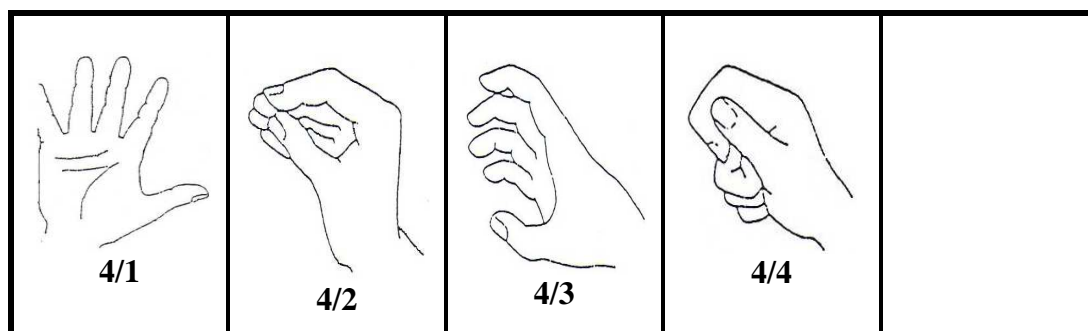
Protože český znakový jazyk nemá psanou podobu, vymýšlejí si jednotliví lektori a studenti českého znakového jazyka své vlastní způsoby, jak si znaky a další důležité pohyby zapsat. Mně se v praxi osvědčilo zapsat si vždy značkou tvar ruky (viz tab. 1) a značku P pro artikulaci pravou rukou nebo značku L pro artikulaci

levou rukou a k tomu do poznámky umístění a pohyb rukou, popř. dalších částí těla.

Každý národní znakový jazyk má svůj repertoár tvarů ruky. Situace se dá přirovnat k distribuci hlásek v různých mluvených jazycích: Přestože se všechny děti na světě rodí se stejnými dispozicemi k tvorbě a rozlišování hlásek, každý jazyk využívá pouze omezenou množinu hlásek, např. čeština má jako jediný jazyk na světě ř, ale zase nemá ä nebo l, které má slovenština. V tab. 1 je seznam 19 nejfrekventovanějších tvarů ruky užívaných v českém znakovém jazyce. Každý tvar je označen značkou.

 1/1	 1/2	 1/3	 1/4	 1/5
 2/1	 2/2	 2/3	 2/4	 2/5
 3/1	 3/2	 3/3	 3/4	 3/5

Tabulka 1 Tvary rukou v českém znakovém jazyce¹¹

Pro studenty českého znakového jazyka bývá zpočátku občas těžké poznat, o který tvar ruky se jedná (stejně jako v angličtině si vždy nejsme jisti, zda se jedná o „normální e“, nebo o „otevřenou e“), proto si zahrajte pod vedením lektora několik her, ve kterých on bude ukazovat různé znaky českého znakového jazyka, a vy se budete snažit zachytit, jaké tvary ruky použil. Pozor! Artikulovat může jen jedna ruka, ale i obě a navíc, každá ruka může mít jiný tvar, dokonce se tvary ruky/rukou mohou během artikulace jednoho znaku měnit.

Úkol k textu

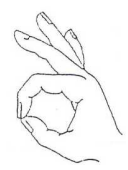

Teď si zahrajte dvě hry ve dvojicích nebo skupinách: Nejdříve vždy jeden ukáže určitý tvar ruky a ostatní tvar napodobí, můžete zkusit i dva nebo více tvarů ruky artikulovaných za sebou. Následně zkuste „diktát“, při kterém diktující ukáže určitý tvar ruky a ostatní si zapíší značku použitého znaku, včetně poznámky, zda se jedná o pravou, či levou ruku.

1.2.2 Český znakový jazyk: seznamování

Pro každou kapitolu jsem pro studenty připravila pomůcku pro zapisování projevů v českém znakovém jazyce. Pomůcka má tvar tabulky (tab. 2), kde první sloupec obsahuje české slova a fráze, druhý sloupec tvary ruky v českém znakovém jazyce a třetí sloupec slouží k doplnění poznámek k popisu produkce českého znakového jazyka. Protože se jedná o první setkání studentů s komunikací v českém znakovém jazyce i s touto tabulkou, je již částečně doplněná. V příštích kapitolách budou celou tabulku studenti vyplňovat sami.

¹¹ Zdroj: <http://www.ticho.cz>

Čeština	český znakový jazyk	
	tvary ruky	poznámky
ahoj	 P 1/2	
dobrý	P 3/2	
Den		
dobrý den		
na shledanou		
jmenovat se	3/1	
Jak se jmenuješ?		
Jak se máš?		

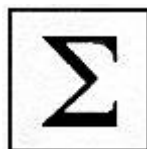
Tabulka 2 Seznamování v českém znakovém jazyce

Úkoly k textu

1. Pod vedením lektora se naučte znaky z tab. 2 a následně si pod jeho vedením zahrajte několik her, které vám je pomohou upevnit a naučit se je používat.
2. Jak řeknete svoje jméno?

1.3 Shrnutí a opakování

Orientovat se v terminologii vztahující se ke sluchovému postižení není jednoduché. V přístupu k těmto lidem však není nic složitého: Základem je úcta ke každému člověku jako k jedinečné individualitě a vědomí, že samotní **neslyšící lidé** mají právo svobodně si zvolit komunikační systém, který nejlépe vyhovuje jejich potřebám, právo na rovnoprávné a účinné zapojení do všech oblastí života společnosti a právo na vzdělávání v jazyce, který preferují.

Část pro zájemce

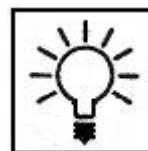
Proč není úplně šťastné používat tento piktogram pro všechny osoby se sluchovým postižením (obr. 3)?

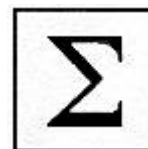
Obrázek 3 Symbol pro osoby se sluchovým postižením¹²

Otázky k zamyšlení

1. Kolik je u nás osob se sluchovým postižením?
2. Kolik u nás žije osob se stařeckou nedoslýchavostí?
3. A kolik osob prelingválně neslyšících?
4. Kolik osob se u nás cítí členy kulturní a jazykové skupiny Neslyšících?
5. Kdy se u nás začali objevovat první Neslyšící?
6. Co je tinnitus auris?
7. Co je kochleární implantát?

Český znakový jazyk je – jako ostatní znakové jazyky – jazykem vizuálně motorickým. Jedná se jazyk verbální, avšak nevokální. Je to jazyk přirozený a plnohodnotný. Na rozdíl od českého znakového jazyka je znakovaná čeština umělým komunikačním systémem. Stejně tak je umělým komunikačním systémem tzv. mezinárodní znakový systém, který se někdy používá při komunikaci neslyšících lidí z různých zemí světa. Neexistuje žádný přirozený mezinárodní znakový jazyk, každá země má svůj vlastní přirozený národní znakový jazyk.

Část pro zájemce

1. Co je to sign writing?
2. Kolik je u nás rodilých mluvčích českého znakového jazyka? Kolik je u nás neslyšících lidí preferujících v komunikaci český znakový jazyk?

¹² Zdroj: <http://www.dopravni-znaceni.eu/znacka/Ozna%C4%8Den%C3%AD-vozidla-%C5%99%C3%ADzen%C3%A9ho-osobou-sluchov%C4%9B-posti%C5%BEenou/O02/>

3. Kdo má asi největší prospěch z komunikace ve znakované češtině? Kdo a proč asi znakovou češtinu vymyslel?
4. Kdo má asi největší prospěch z užívání prstové abecedy?
5. Kdo má asi největší prospěch z vizualizace mluvené češtiny a kdo ze simulánního přepisu mluvené češtiny? Jaké technické zařízení používají pro zobrazování textu simultánního přepisu na Masarykově univerzitě v Brně?

2 Gesto vs. Znak, znak a jeho komponenty, dvouruční prstová abeceda, rodina, slovesa v českém znakovém jazyce

Zopakujeme si:

- tvary ruky/rukou užívané v českém znakovém jazyce;
- jak se v českém znakovém jazyce seznámit.

V této kapitole se dozvíte:

- jaký je rozdíl mezi gesty a znaky;
- co je znakovací prostor;
- jaké jsou komponenty znaku.

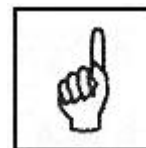
Naučíme se:

- používat dvouruční českou prstovou abecedu;
- znaky českého znakového jazyka z tematického okruhu rodina;
- používat sloveso MÍT a několik dalších sloves.

2.1 Teorie: gesto vs. znak, znak a jeho komponenty

Většina z nás svůj mluvený projev doprovází výraznějšími či subtilnějšími pohyby, gesty. Gesta se stejně jako znakové jazyky produkují pohybem v prostoru a vnímají vizuálně: gestikulací nelze provázet ani telefonický hovor (na gestikulujícího partnera nevidíme), ani písemné sdělení (písmo nelze rozpohybovat a umístit do prostoru), stejně tak nelze pro telefonování nebo písemné sdělení použít znakový jazyk. V čem se tedy gesta a znaky znakových jazyků (zjednodušeně pohyby rukou) liší?

Zatímco **znaky jsou závazné a konvenční a nelze je zcela volně přenášet mezi různými znakovými jazyky** (obdobně *tužku* musejí všichni uživatelé češtiny nazývat tužkou, nemohou si vymýšlet svá vlastní označení, např. *tyčkopis* či *lolo*, ani označení cizojazyčná, např. *ceruzka*), gesta jsou spontánními projevy vyjadřovanými pohyby rukou či těla, kterými více či méně uvědoměle doprovázíme či nahrazujeme svůj verbální projev. Pro jejich vytváření neexistují žádná pravidla. Gestikulace každého člověka je individuální a je ovlivněna typem

osobnosti, temperamentem i naší kulturou (jinak gestikulují Japonci a jinak Italové), mnoho gest je ale mezinárodně srozumitelných (srov. Kuchařová, 2005).

Další rozdíl mezi (neverbálními) gesty a (verbálními) znaky je ve využívání prostoru: Zatímco při gestikulaci není prostor nijak omezen, **znakové jazyky lze produkovat pouze v tzv. znakovacím prostoru**, který je u stojícího mluvčího ohraničen shora temnem hlavy, zespodu linií pasu a na stranách lokty při rozpažených pažích. Mimo tento prostor je artikulováno opravdu velmi malé množství znaků (srov. Kuchařová, 2005).

Naprosto zásadním rozdílem mezi gestem a znakem je existence vnitřní struktury znaku. Každý znak lze totiž rozdělit na menší jednotky, tzv. komponenty. **Nejdůležitějšími a základními komponenty znaku jsou tvar ruky/rukou místo/místa artikulace a pohyb ruky/rukou. Jednotlivé komponenty sice nenesou význam, ale umějí měnit význam znaků.**

Úkol k textu

Lektor vám ukáže dvojice znaků ŘEDITEL x SPORTOVAT, HLOUPÝ x CHUDÁK, DÁVAT POZOR x PODVÁDĚT, MÁMA x BABIČKA a OBJEDNAT x HOTEL. Snažte se zjistit, ve kterých komponentech se jednotlivé dvojice znaků v českém znakovém jazyce shodují a v kterých se liší.

S tvary ruky jsme se seznámili v předcházející kapitole, dalšími komponenty znaků se nebudeme zabývat příliš detailně; postačí nám zjištění, že i ony jsou – stejně jako tvary ruky/rukou – pro každý národní charakteristické, tzn. že např. americký znakový jazyk disponuje jinou množinou míst artikulace než slovenský znakový jazyk.

Otázka k zamyšlení

1. V čem se mezi sebou liší znaky LÍBIT SE a NELÍBIT SE? Takových dvojic lišících se pouze tzv. nemanuální složkou (zde výrazem obličeje) v žádném ze známých znakových jazyků není mnoho.

Úkol k textu

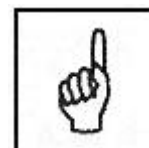
Možná vás někdy v minulosti napadlo, že (český) znakový jazyk je vlastně pantomima. Pokuste se na základě svých dosavadních znalostí vysvětlit, proč

tomu tak není. Kromě poznatků z této a předcházející kapitoly vám možná pomůže, když si zahrajete hru, ve které se budete snažit pantomimicky vyjádřit stlaní postele, umývání oken v desátém patře paneláku, složení chloridu vápenatého, stavbu kožní buňky či dnešní televizní program a týdenní předpověď počasí.

2.2 Praxe

2.2.1 Dvouruční česká prstová abeceda

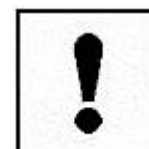
V předcházející kapitole jsme se seznámili s definicí prstové abecedy ze zákona o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob. Stejně jako se od sebe liší národní znakové jazyky, liší se od sebe i jednotlivé národní prstové abecedy.

V mnoha zemích se používá jednoruční prstová abeceda. Ta se sice používá i v České republice, ale mezi dospělými neslyšícími lidmi je patrně více rozšířena dvouruční česká prstová abeceda.

Úkol k textu

V různých tištěných nebo elektronických zdrojích se pokuste najít, jak vypadá česká jednoruční a česká dvouruční abeceda. Obě abecedy se pokuste procvičovat podobně, jako jste v předcházející kapitole procvičovali tvary ruky.

Část pro zájemce

Produktujte jednoruční nebo dvouruční českou prstovou abecedou následující slova a slovní spojení a pak se zamyslete nad rychlostí a komfortností takovéto komunikace: M-E-D-V-Ě-D, Ž-Á-K-Y-N-Ě, G-O-T-T-W-A-L-D-O-V, Z-Á-N-Ě-T M-O-Č-O-V-É-H-O M-Ě-C-H-Ý-Ř-E, U-N-I-V-E-R-S-I-T-Y O-F C-A-M-B-R-I-D-G-E.

Kontrolní otázky a úkoly

Mezi neslyšícími lidmi se občas – většinou spíše pro zpestření písemného projevu – používají nápisy vytvořené z vyobrazení jednotlivých písmen prstové abecedy. Pokuste se rozluštit nápisy I, II a III.

I.

II.

III.

Řešení: I. M-Á-M-A; II. S-T-U-D-I-U-M; III. T-Ř-Í-D-A

2.2.2 Český znakový jazyk: rodina, slovesa

Novou slovní zásobu jsem opět zaznamenala do tabulek: tab. 3 se věnuje tematické oblasti rodina a slovesu MÍT a do tab. 4 si zaznamenáte další slovesa v českém znakovém jazyce.

Čeština	český znakový jazyk	
	tvar ruky	poznámky
ano		
ne		
žena		
muž		
maminka		
tatínek		
syn		
dcera		

dítě		
děti		
rodiče		
rodina		
babička		
dědeček		
miminko		
Máš babičku/dědečka/ maminku/tatínka...?		
Má babičku/dědečka/ maminku/tatínka...?		
Máte babičku/dědečka/ maminku/tatínka...?		
Máme babičku/dědečka/ maminku/tatínka...?		
Mají babičku/dědečka/ maminku/tatínka...?		
Mám/má/máme/máte... babičku/dědečka/ maminku/tatínka..., ale nemám/nemá/nemáte... babičku/dědečka/ maminku/tatínka...		

Tabulka 3 Tematický okruh rodina v českém znakovém jazyce a sloveso MÍT

Úkoly k textu

1. Pod vedením lektora procvičujte slovní zásobu z tabulky 3 a pak se zamyslete nad tím, jak se od sebe liší dvojice znaků MAMINKA x BABIČKA, TATÍNEK x DĚDEČEK, SYN x DCERA, VNUK x VNUČKA, SYN x VNUK, DCERA x VNUČKA, DÍTĚ x DĚTI, co mají společného znaky MAMINKA, TATÍNEK a RODIČE. Nakonec se

zamyslete nad tím, jak se v českém znakovém jazyce mění tvar slovesa MÍT (v češtině říkáme, že sloveso, např. *být*, časujeme).

2. Pod vedením lektora procvičujte v krátkých rozhovorech slovní zásobu z tabulky 2 a 3.

Čeština	český znakový jazyk	
	tvar ruky	Poznámky
děkuji (děkuješ, děkuje...)		
prosím (prosíš, prosí, prosíte...)		
poděkuj (poděkujte)		
popros (poproste)		
chci (chceš, chce...)		
nechci (nechceš, nechce...)		
To je žena/ babička/ syn...		
To není žena/babička/syn...		
Tam je žena/babička/syn...		
Tam není žena/babička/syn...		

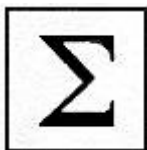
Tabulka 4 Slovesa v českém znakovém jazyce I

Úkol k textu

Pod vedením lektora procvičujte slovní zásobu z tabulky 4 a pak se zamyslete nad tím, jak se liší chování sloves MÍT, DĚKOVAT, PROSIT, CHTÍT a BÝT. Pak se zamyslete nad tím, jak v českém znakovém jazyce vyjadřujeme rozkaz a zápor.

2.3 Shrnutí a opakování

Základní významovou jednotkou znakových jazyků je znak, který lze – na rozdíl od gest – rozložit na tzv. **komponenty znaků**, jež mohou měnit význam znaků. K nejdůležitějším patří tvar ruky, místo artikulace a pohyb ruky.

Integrální součástí komunikace neslyšících lidí je mj. prstová abeceda. Existuje **česká jednoruční i dvouruční prstová abeceda**, dospělí uživatelů zřejmě většinou používají dvouruční.

Úkoly k textu

Pod vedením lektora procvičujte všechnu dosud probranou slovní zásobu, pokuste se o jednoduché rozhovory, např. – *Ahoj, jak se jmenuješ?* – *Ahoj, jmenuju se Aneta.* – *Máš bratra?* – *Ne nemám, ale mám sestru.*

Otázky k zamyšlení

1. Co už umíte v českém znakovém jazyce vyjádřit?
2. Baví vás dosavadní studium v kurzu a má pro vás smysl?
3. Máte chuť pokračovat?
4. Co vás dosud nejvíce zaujalo (z teoretické i praktické části)?
5. Co vám činilo největší problémy?

Část pro zájemce

Procvičte si prstovou abecedu, třeba při slovní kopané. Uvidíte, jaká to může být legrace.

3 Manuální a nemanuální složky znaku, popis osoby

Zopakujeme si:

- jaké tvary ruky/rukou užívané v českém znakovém jazyce;
- jaké známe komponenty znaku;
- jaký je rozdíl mezi vyjadřováním gesty a znakovým jazykem;
- jak v českém znakovém jazyce mohou slovesa měnit svůj tvar;
- jak se v českém znakovém jazyce seznámit;
- základní konverzaci na téma rodina.

V této kapitole se dozvíte:

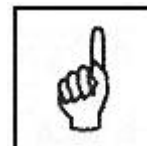
- co jsou manuální a nemanuální složky znaku;
- proč je při znakování důležitá mimika.

Naučíme se:

- jednoduchým způsobem popsat vzhled a vlastnosti člověka.

3.1 Teorie: manuální a nemanuální složky znaku

Každý jazykový projev je doprovázen nějakým výrazem obličeje. Porozumět mluvčímu, který během svého mluvení nebo znakování zachovává neměnný výraz, je poměrně obtížné. V mluveném jazyce nám tyto nevokální projevy pomáhají porozumět verbálními sdělení, které doprovázejí, ale ve znakových jazycích jsme při chápání smyslu sdělení na mimice závislí: **Mimika ve znakových jazycích totiž plní nejen funkci podobnou té, kterou v mluvených jazycích plní intonace a melodie hlasu, ale má také gramatickou platnost.** Kdyby mluvčí znakových jazyků nepoužívali mimiku, nevěděli bychom např., zda nám něco sdělují, na něco se nás ptají, nebo nám dávají nějaký rozkaz.

Mimika, tj. pohyby a tvar očí, obočí, rtů, ústních koutků, tváří, nosních chřípí, čela, brady i celé hlavy (úklony, předkoly, záklony), tvoří spolu s pohyby trupu a ramen tzv. **nemanuální složku znaku**. Neboli každý znak má složku manuální (tj. to co děláme rukama) a složku nemanuální (tj. to co děláme obličejem, hlavou,

rameny a trupem) a obě složky jsou produkovány zároveň, neboli **simultánně** (srov. Kuchařová, 2005).

Úkol k textu

Zopakujte si pod vedením lektora všechna slovíčka a slovní spojení v českém znakovém jazyce, která jste si dosud osvojili, a snažte se vysledovat, jak při komunikaci používáte nemanuální složku znaků, zvláště mimiku.

3.2 Praxe: popis osoby v českém znakovém jazyce

Používání nemanuální složky znaku si procvičíme při popisu osoby (tab. 5).

Čeština	český znakový jazyk	
	tvar ruky	poznámky
hodný		
zlý		
hubený		
tlustý (obézní, korpulentní)		
hezký		
ošklivý		
pěkný		
veselý		
smutný		
milý		
ochotný		
protivný		
mladý		
starý		
zdravý		
nemocný		

vlasy		
dlouhé vlasy		
dlouhé rovné vlasy		
dlouhé kudrnaté vlasy		
vlasy spletené do copu na pravé straně		
vlasy stažené z čela čelenkou		

Tabulka 5 Popis osoby v českém znakovém jazyce

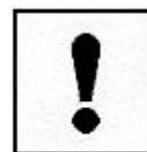
Úkol k textu

Pod vedením lektora procvičujte slovní zásobu z tabulky 5 a opět si při tom speciálně všimněte nemanuální složky znaků, např. jak vypadají tváře a rty u znaků TLUSTÝ x HUBENÝ nebo výraz obličeje u znaků MILÝ x PROTIVNÝ či VESELÝ x SMUTNÝ.

Úkol k textu

Požádejte lektora, aby vás seznámil se znaky pro různé barvy a kusy oděvů a pak si ve dvojicích nebo ve skupinách zahrajte hru, ve které bude jeden z vás popisovat jednu osobu na obrázcích, které vám předloží lektor, a vaší úkolem bude tuto osobu identifikovat. Dalšími variacemi je kresba osoby podle popisu, oblékání papírové vystřihovací panenky podle popisu apod.

Na závěr této lekce se naučíme dalších pět sloves (tab. 6).

Čeština	český znakový jazyk	
	tvár ruky	Poznámky
jít pěšky (o člověku)		
jíst		
jíst jablko		
jíst pizzu		
jíst hamburger		
jíst polévku		

jíst špagety		
spát		
pracovat		
vidět		
znakovat		
mluvit		

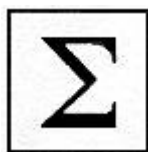
Tabulka 6 Slovesa v českém znakovém jazyce II

Úkol k textu

Pod vedením lektora procvičujte slovesa z tab. 6 nejdříve izolovaně a následně se je pokuste zapojit do krátkých dialogů nebo monologů na téma *seznámení* nebo *rodina*. Pokuste se u některých sloves použít také tvarů záporových nebo rozkazovacích.

3.3 Shrnutí a opakování

Ve znakových jazycích rozlišuje **složku manuální** (tj. to co děláme rukama) a **složku nemanuální** (tj. to co děláme obličejem, hlavou, rameny a trupem). Obě složky jsou produkovány **simultánně**. Při absenci nemanuální složky se sdělení stává agramatickým až nesrozumitelným.

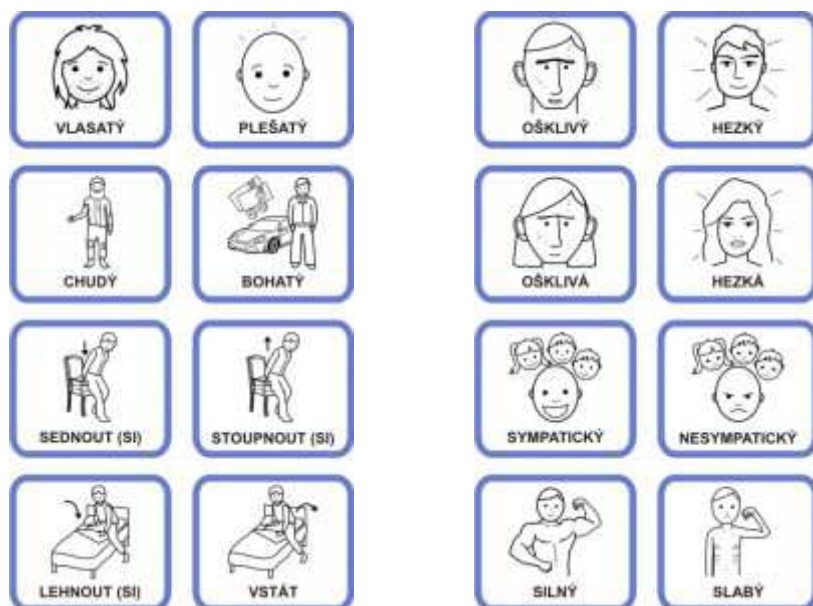
Otázka k zamyšlení

1. Pokuste se vysvětlit výsledky výzkumů, které zjistily, že rodilí mluvčí se při sledování produkce ve znakovém jazyce zaměřují zejména a oblast úst a vše mimo tuto oblast sledují pouze periferním viděním.

Část pro zájemce

Vymyslete pro spolužáky aktivitu, v níž za použití kreseb z obr. 4 procvičíte a zopakujete vše, co jste se dosud z českého znakového jazyka naučili.

Obrázek 4 Vlastnosti, slovesa¹³

¹³ Zdroj: <http://www.maccizpopovic.estranky.cz>

4 Prostor, zápor, rozkaz, otázka

Zopakujeme si:

- jaké tvary rukou užíváme v českém znakovém jazyce;
- jaké známe komponenty znaku;
- jaký je rozdíl mezi vyjadřováním gesty a znakovým jazykem;
- jak v českém znakovém jazyce mohou slovesa měnit svůj tvar (včetně tvoření záporu či rozkazu);
- co jsou manuální a nemanuální složky znaku;
- proč je důležité při znakování používat mimiku;
- jak se v českém znakovém jazyce seznámit;
- základní konverzaci na téma rodina;
- barvy;
- popis osoby.

V této kapitole se dozvíte:

- něco málo o roli prostoru v českém znakovém jazyce.

Naučíme se:

- tvořit otázky v českém znakovém jazyce.

4.1 Teorie

4.1.1 Prostor

Úkol k textu

Zopakujte si všechna slovesa, která jste se zatím v českém znakovém jazyce naučili. Co byste na základě svých dosavadních znalostí mohli o slovesech v českém znakovém jazyce říci?

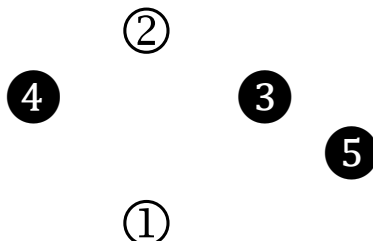
Jak již bylo několikrát řečeno, znakové jazyky existují v prostoru, jsou to jazyky trojrozměrné, zatímco mluvené jazyky jsou jazyky lineární. Řečeno bylo také to, že jazyk je systém jednotek a pravidel jejich spojování. Existence v prostoru dává znakovým jazykům mnoho možností, jak jednotlivé jednotky (manuální a nemanuální složky, komponenty znaku, znaky...) spojit.

Úkol k textu

Obrázek 5 se vztahuje k používání sloves v českém znakovém jazyce. Co z obrázku vyčtete? Jak se to shoduje s vašimi dosavadními domněnkami o fungování sloves v českém znakovém jazyce?

① JÁ = mluvčí (= znakující osoba), první zúčastněná osoba

② TY = adresát, druhá zúčastněná osoba

③ ON, ONA, ONO = první osoba, která se neúčastní komunikace

④ ON, ONA, ONO = druhá osoba, která se neúčastní komunikace

⑤ ON, ONA, ONO = třetí osoba, která se neúčastní komunikace

Obrázek 5 Umístění osob v prostoru (srov. Kuchařová, 2005)

Při komunikaci v českém znakovém jazyce je velmi důležité správně umisťovat znaky do prostoru. Pokud mluvíme s konkrétním adresátem, popř. o dalších přítomných osobách nebo objektech, využíváme **reálný prostor**, v kterém komunikace probíhá, tj. když mluvím o Aničce, která stojí u okna, odkazuji směrem k Aničce, která stojí u okna. Komunikace se však většinou neodehrává tady a teď. V tom případě využíváme **konvencionalizované rozmístění osob v prostoru** (viz obr. 5).

Rozmístění osob v prostoru nelze během komunikace libovolně měnit (ale změníme jej, pokud Anička přejde od okna ke dveřím) a je určující jak pro užívání sloves, tak odkazování pomocí zájmen (můj, tvůj, já, ty, ten, ti...) a příslovcí (tady, tam...) (srov. Kuchařová, 2005).

Otázka k zamyšlení

1. Jak je to podle vás v českém znakovém jazyce se zájmeny MY, VY a ONI/ONY/ONA?

Slovesa v českém znakovém jazyce můžeme třídit do různých druhů/typů, které se od sebe liší zejm. právě způsobem, jakým využívají prostor. Nebudeme se pouštět do složitých lingvistických analýz, vystačíme si s konstatováním, že některá slovesa potřebují doplnění „samostatným osobním zájmenem“ (srov. CHTÍT, ZNAKOVAT), jiná mají „umístění zájmena v prostoru“ začleněno přímo ve svých tvarech (zjednodušeně „přímo ve znacích“; srov. MÍT) a jiná slovesa do svých tvarů začleňují dokonce různé objekty a jejich umístění v prostoru (srov. JÍST PIZZU x JÍST POLÉVKU x JÍST BANÁN nebo TRHAT TŘEŠŇE x TRHAT RYBÍZ x TRHAT PAPÍR NA PROUŽKY).

Úkol k textu

Kolik jste se dosud naučili sloves z českého znakového jazyka? Pokuste se je rozdělit do tří výše zmíněných typů.

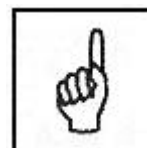
4.1.2 Zápor, rozkaz, otázka

Úkol k textu

U některých sloves jsme se kromě prostého sdělení naučili také vyjadřovat zápor, rozkaz a otázku. Zopakujte si je. Jakou roli zde sehrávají **nemanuální složky znaku**?

Při tvorbě tvarů záporu, rozkazu a otázky je v českém znakovém jazyce nezbytné používat kromě manuálních též náležitě nemanuální složky znaků. Zásadní roli sehrává také slovosled, respektive **znakosled**. Pro naše potřeby postačí, když si znakosled v oznamovacích (kladných i záporných), rozkazovacích a tázacích větách procvičíte pod vedením lektora na slovesech, která jste se naučili v předcházejících kapitolách.

4.2 Praxe: prostor

Dnes si do tabulky (tab. 7) zaneseme slovní zásobu, kterou jsme si osvojili v teoretické části.

Čeština	český znakový jazyk	
	tvar ruky	poznámky
já		

mě, mně, mnou		
Ty		
tebe, tobě, tebou		
on/ona/ono		
něho/ní/něj/němu/ním...		
my		
nás, nám, námi		
vy		
vás, vám, vámi		
oni, ony, ona		
nich/nim/nimi		
moje		
tvoje		
jeho/její		
naše		
vaše		
jejich		
ten, ta, to		
ti, ty, ta		
sem (<i>odpověď na otázku kam</i>)		
tady (<i>odpověď na otázku kde</i>)		
tam (<i>odpověď na otázku kam</i>)		
tam (<i>odpověď na otázku kde</i>)		
kde		
kam		
kudy		

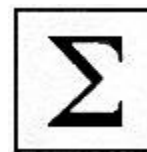
Tabulka 7 Vybraná zájmena a příslovce v českém znakovém jazyce

Úkol k textu

Pod vedením lektora si zahrajte několik her, ve kterých si procvičíte vše, co jste se v této kapitole naučili v teoretické a praktické části, použijte k tomu obrázky, fotografie, kresby.

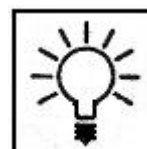
4.3 Shrnutí a opakování

Ve znakových jazycích, včetně českého jazyka, sehrává velmi důležitou roli umístění komunikace v **prostoru**. Velmi výrazně se tento rys znakových jazyků projevuje např. při užívání sloves nebo při odkazování pomocí zájmen a příslovcí. Kromě prostoru znakové jazyky – stejně jako jazyky mluvené – samozřejmě řadí své jednotky i lineárně, proto je důležité dodržovat i **znakosled**.

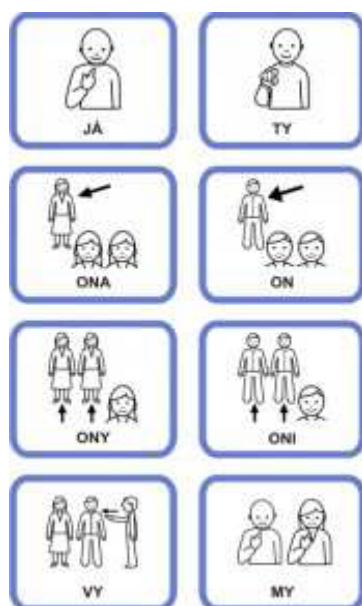
Otázka k zamyšlení

1. Přemýšleli jste někdy nad tím, jak je to v českém znakovém jazyce s tykáním a vykáním?

Část pro zájemce

Vymyslete pro spolužáky aktivitu, v níž za použití kreseb z obr. 5 procvičíte a zopakujete vše, co jste se dosud z českého znakového jazyka naučili. Pro začátek může třeba každý vymyslet jedno sdělení, ve kterém budou v českém znakovém jazyce použita alespoň dvě zájmena, jejichž české ekvivalenty jsou na obrázcích.

Obrázek 6 Zájmena¹⁴

¹⁴ Zdroj: <http://www.maccizpopovic.estranky.cz>

Část pro zájemce

Zahrajte si v českém znakovém jazyce hru, kdy si jeden myslí nějakou osobu (např. některého z přítomných spolužáků) a ostatní se snaží otázkami, na které lze odpovědět ano nebo ne, co nejrychleji zjistit, koho si myslí.

Na webových stránkách oboru Čeština v komunikaci (FF UK v Praze) naleznete *Minikurz českého znakového jazyka* (viz obr. 7). Zkuste si jej projít. Ověřte si, že už toho mnoho umíte, vše si procvičíte a zopakujete.

Obrázek 7 Minikurz českého znakového jazyka¹⁵

Otázky k zamyšlení

1. Co už umíte v českém znakovém jazyce vyjádřit?
2. Baví vás dosavadní studium v kurzu a má pro vás smysl?
3. Máte chuť pokračovat?
4. Co vás dosud nejvíce zaujalo (z teoretické i praktické části)?
5. Co vám činilo největší problémy?

¹⁵ Zdroj: <http://ucjtk.ff.cuni.cz/cnes/>

5 Kultura Neslyšících, vyjadřování budoucnosti a minulosti, zákaz

Zopakujeme si:

- jaké tvary rukou užíváme v českém znakovém jazyce;
- jaké známe komponenty znaku;
- jaký je rozdíl mezi vyjadřováním gesty a znakovým jazykem;
- co jsou manuální a nemanuální složky znaku;
- proč je důležité při znakování používat mimiku;
- jak se v českém znakovém jazyce seznámit;
- základní konverzaci na téma rodina;
- barvy;
- popis osoby;
- jakou roli má v českém znakovém jazyce prostor;
- že nesmíme zapomínat na správný znakový sled;
- jak se v českém znakovém jazyce tvoří rozkaz, zápor a otázka.

V této kapitole se dozvíte:

- pár zajímavostí z kultury Neslyšících.

Naučíme se:

- tvořit zákaz;
- vyjadřovat minulost a budoucnost.

5.1 Teorie

Dnešní kapitolu začneme poněkud netradičně: společně se podíváme na jeden díl *Televizního klubu neslyšících*, konkrétně na díl *Po stopách znakového jazyka* z února 2013.¹⁶

¹⁶ Zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096066178-televizni-klub-neslysicich/213562221800001/>

Otázka k zamyšlení

Ještě před tím se můžete zamyslet nad tím, jaké pořady jsou v českých televizích koncipovány tak, aby je mohli sledovat také neslyšící či nedoslýchaví diváci. Jak je v nich přístupnosti pro neslyšící či nedoslýchavé diváky dosaženo?

Úkoly k textu

1. O zhlédnutém dílu *Televizního klubu neslyšících* společně diskutujte. Zamyslete se také nad tím, jaký komunikační systém používala moderátorka filmu: jednalo se český znakový jazyk, nebo o znakovanou češtinu, podle čeho tak soudíte?
2. Zopakujte si, co jste se v první kapitole dozvěděli o jazykové a kulturní menšině Neslyšících. Co si o této menšině myslíte? Je vám bližší medicínský, nebo kulturně jazykový pohled na hluchotu?

Kulturně jazykový přístup k hluchotě stojí na dvou pilířích: na jazyce Neslyšících a na jejich kultuře. O jazyce, tj. o českém znakovém jazyce, toho už víme celkem dost. Kultura Neslyšících bývá neprávem upozadována, ačkoli je podobně důležitá – a pro lidi zvyklé orientovat se ve světě (převážně) pomocí sluchu také podobně exotická – jako jazyk Neslyšících.

Kultura v žádném případě není jen divadlo, film nebo výtvarné umění. Kultura to jsou i **způsob života, zvyky, tradice, společná historie...** Nikoho nepřekvapí konstatování, že se mezi sebou liší život, kultura a zvyky ve Finsku a v Kolumbii. I když je jasné, že životní styl každého jednoho Fina je individuální, v životech většiny Finů bychom jistě našli mnoho společných rysů, v nichž se do velké míry promítají podnebí, doba slunečního svitu, náboženství... Je zarážející, že nad existencí kultury Neslyšících dosud mnoho lidí v České republice nechápavě kroutí hlavou.

Otázky k zamyšlení

1. Co víte o kultuře Neslyšících?
2. V čem spatřujete důvody odmítavých nebo nechápavých postojů ke kultuře Neslyšících?
3. Jaké jsou „společné jmenovatele“ ovlivňující, podmiňující a spoluutvářející kulturu Neslyšících?

5.2 Praxe

5.2.1 Vyjadřování minulosti a budoucnosti

Úkol k textu

Zopakujte si, co jste se v předcházející kapitole dozvěděli o roli prostoru v českém znakovém jazyce. Jak tyto informace asi souvisejí s vyjadřováním minulosti a budoucnosti?

Ve znakových jazycích lze čas vyjádřit pomocí znaků, které jsou artikulovány na tzv. **časových osách**. Těch je několik a my se nyní seznámíme s tou, která prochází zezadu dopředu nad pravým ramenem mluvčího. V naší kultuře (a tedy i v českém znakovém jazyce) je minulost chápána jako něco, co je **za námi**, a budoucnost jako něco, co je **před námi**. Tomu odpovídá i umístění znaků v českém znakovém jazyce: minulost vzadu za ramenem, přítomnost zhruba na rameni nebo na těle a budoucnost před tělem (srov. Kuchařová, 2005). Abychom při souvislém sdělení nemuseli stále opakovat, zda se jedná o děj minulý, přítomný nebo budoucí, stačí tuto informaci adresátovi sdělit vždy jen na začátku sdělení a pak při každé změně času děje.

Najděte si v archivu České televize krátký úryvek ze *Zpráv v českém znakovém jazyce*. Sledujte projev v českém znakovém jazyce souběžně s českými titulky a snažte se vysledovat, jakými znaky mluvčí v českém znakovém jazyce vyjadřuje, zda se jedná o děj minulý, přítomný či budoucí.

K vyjadřování času se vztahuje také slovní zásoba z tab. 8.

Čeština	český znakový jazyk	
	tvar ruky	poznámky
teď		
dnes		
bude		
zítra		
pozítí		

za týden		
za měsíc		
za rok		
bylo		
včera		
předevčím		
minulý týden		
před měsícem		
před rokem		

Tabulka 8 Vyjadřování času v českém znakovém jazyce

Otázka k zamyšlení

Mezi znaky v tab. 8 jsou jisté artikulační souvislosti. Našli byste je?

Úkol k textu

Zahrajte si pod vedením lektora několik her, ve kterých si procvičíte nově nabyté teoretické znalosti a praktické dovednosti. Můžete k tomu použít např. dějové obrázky nebo komiksy.

5.2.2 Zápor

V předcházejících kapitolách jsme se už několikrát věnovali tvoření rozkazu v českém znakovém jazyce, taktéž jsme se učili tvořit rozkaz. Jak byste vytvořili záporný rozkaz, tj. zápor? Jakou roli zde hrají nemanuální složky znaku?

Úkol k textu

Naučte se pod vedením lektora slovní zásobu z tab. 9 a pak ji procvičujte ve spojení se slovní zásobou z tab. 8.

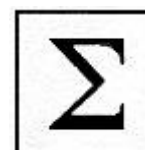
Čeština	český znakový jazyk	
	tvary ruky	poznámky
číst knihu		
číst sms z mobilu		
potřebovat		

moci		
nemoci		
smět		
muset		
nemuset		

Tabulka 9 Slovesa III, zákaz v českém znakovém jazyce

5.3 Shrnutí a opakování

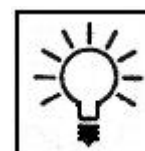
Kulturně jazykový přístup k hluchotě stojí na dvou pilířích: na jazyce Neslyšících a na jejich kultuře. Kultura, to není jen divadlo, filmy nebo výtvarné umění, ale také (zejména?) **způsob života, zvyky, tradice, společná historie...** Pro kulturu Neslyšících je jedním ze zásadních faktorů **vizuální vnímání a organizace světa.**

Vizuální vnímání světa se projevu i ve **vyjadřování času** ve znakových jazycích, my jsme se seznámili s vyjadřováním času pomocí umístování znaků na **zadopřední osu** pomyslně vedenou nad pravým ramenem mluvčích.

Otázka k zamyšlení

Myslíte, že existuje jedna mezinárodní kultura Neslyšících, nebo že se můžeme setkat s kulturou českých Neslyšících, německých Neslyšících, amerických Neslyšících, kubánských Neslyšících...?

Část pro zájemce

Kultuře Neslyšících v širším významu slova se věnují všechny díly *Televizního klubu neslyšících*, ve smyslu užším např. díl *Pohybové divadlo a pantomima*,¹⁷ který byl premiérově vysílán v červnu 2013.

V čínském znakovém jazyce se minulé děje umísťují před tělo a děje budoucí za tělo. Proč to tak podle vás je?

¹⁷ Zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096066178-televizni-klub-neslysicich/213562221800010/>

Úkol k textu

Pod vedením lektora si zopakujte všechna dosud probraná slovíčka a gramatiku českého znakového jazyka. Můžete k tomu využít např. modifikaci dětské paměťové hry *Přijela tetička z Číny, přivezla škopíček špíny a v něm bylo...* Každý hráč zopakuje tuto úvodní formuli a přidá jedno slovo, další zopakuje úvodní formuli a slovo přidaná předhráčem, další si už musí pamatovat dvě přidaná slova, další čtyři... Vy si můžete zahrát jak lehčí variantu, kdy úvodní formuli řeknete česky a pak budete po jednom doplňovat znaky, nebo těžší variantu, ve které i úvodní formuli pronesete v českém znakovém jazyce.

Otázka k zamyšlení

Na komunitu Neslyšících působí mnoho vlivů. V čem spatřujete hlavní vliv Zpráv v českém znakovém jazyce? Jak se v komunitě Neslyšících projevuje technický boom? Proč mnoho Neslyšících vyhledává velké zábavy, na kterých se scházejí neslyšící – někdy – z celé České republiky i ze zahraničí a proč pro ně není problém sednout v pátek v poledne v Plzni na vlak, večer přijet na zábavu do Ostravy, bavit se do rána a prvním raním spojem cestovat zpět do Plzně?

6 Vyjadřování množství, čas, studium neslyšících studentů na vysokých školách

Zopakujeme si:

- jaké tvary rukou užíváme v českém znakovém jazyce;
- jaké známe komponenty znaku;
- jaký je rozdíl mezi vyjadřováním gesty a znakovým jazykem;
- co jsou manuální a nemanuální složky znaku;
- proč je důležité při znakování používat mimiku;
- jak se v českém znakovém jazyce seznámit;
- základní konverzaci na téma rodina;
- barvy;
- popis osoby;
- jakou roli má v českém znakovém jazyce prostor;
- že nesmíme zapomínat na správný znakový sled;
- jak se v českém znakovém jazyce tvoří rozkaz, zákaz, zápor a otázka;
- jak se liší kulturně jazykový a medicínský pohled na hluchotu;
- co víme o kultuře Neslyšících.

V této kapitole se dozvíte:

- jak studují neslyšící vysokoškoláci.

Naučíme se:

- základy počítání v českém znakovém jazyce;
- odpovídat na otázku *Kolik je hodin?*

6.1 Teorie

6.1.1 Vyjadřování množství

Každý z nás má zkušenost s počítáním na prstech rukou. Ovšem zatímco u mluvcích češtiny začíná schopnost počítat na prstech u čísla jedna nebo nula a končí u čísla deset, v českém znakovém jazyce lze spočítat cokoliv – stejně jako v kterémkoli jiném přirozeném jazyce. Jak je to možné? Možná se to někomu

bude zdát zvláštní, ale kromě různých kombinací tvarů ruky se v českém znakovém jazyce i pro vyjadřování množství využívá možností, které poskytuje existence v prostoru.

Otázka k zamyšlení

Počítáním od jedné do deseti se tedy nebudeme zdržovat, to všichni umějí. Jak byste navrhovali vyjadřovat vyšší základní číslovky (tj. číslovky vyjadřující množství počítaných předmětů)?

V praktické části této kapitoly si procvičíme základní číslovky od jedenácti do několika miliard. To ovšem neznamená, že teď už budeme umět v českém znakovém jazyce vyjádřit jakýkoli číselný údaj. Podobně jako se v českém znakovém jazyce neukazuje stejně PÍT KÁVU a PÍT Z KOJENECKÉ LAHVE (viz. kap. 4), neukazuje se stejně např. mám ŠEST SPOLUŽÁČEK, přijď v ŠEST HODIN, kurz trval ŠEST MĚSÍCŮ, na parkovišti stálo ŠEST AUT ZA SEBOU a na závodech jelo ŠEST CYKLISTŮ VEDLE SEBE.

6.1.2 Studium neslyšících studentů na vysokých školách

Setkali jste se při svém vysokoškolském studiu s neslyšícími, nedoslýchavými nebo ohluchlými spolužáky? Jak se jejich studium lišilo od studia spolužáků v oboru?

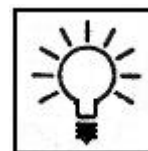

Ještě před 25 lety byste na vysoké školy mohli mít zřejmě jen nedoslýchavé či ohluchlé kolegy. A to byste ještě měli obrovské štěstí, protože tehdy jich opravdu nestudovalo mnoho. Před deseti lety byste sice už mohli mít i spolužáky neslyšící, avšak opět by jich pravděpodobně bylo méně než nyní. Tato zdánlivá záhada má celkem jednoduché vysvětlení: 1. Teprve někdy okolo roku 1998 začali střední školy opouštět první neslyšící maturanti (před tím mohli střední školu s maturitou studovat jen nedoslýchaví a ohluchlí žáci, viz následující kap.), 2. Zhruba okolo roku 1998 začaly na vysokých školách vznikat **centra podpory pro studenty se specifickými vzdělávacími potřebami**, která poskytují i neslyšícím, nedoslýchavým a ohluchlým studentům takové **služby**, jež jim umožňují plnohodnotné a rovnoprávné zapojení do studia i do života akademické obce. Ovšem až od roku 2012 je činnost těchto center systematictější a také – což je

velmi důležité – hrazena z rozpočtu MŠMT ČR dle jednotné metodiky.¹⁸ Do té doby centra nebyla zřízena zdaleka na všech univerzitách, a pokud na nich byla, kvalita a rozsah poskytovaných služeb byla velmi rozdílná, často v přímé závislosti na množství finančních prostředků, jaké se škole podařilo momentálně získat.

Otázka k zamyšlení

Jistě jste si všimli, že v této kapitole není užit souhrnný termín neslyšící lidé ani Neslyšící, ale důsledně se rozlišují studenti neslyšící (resp. prelingválně neslyšící), nedoslýchaví a ohluchlí (resp. s postlingválním sluchovým postižením). Máte pro to nějaké vysvětlení?

Část pro zájemce

Prostudujte si metodiku MŠMT ČR. V označení skupin B1 a B2 je terminologická chyba. Najdete ji?

Jak jsou služby pro neslyšící, nedoslýchavé a ohluchlé studenty vysokých škol ošetřeny v zákoně č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob?

6.2 Praxe

6.2.1 Vyjadřování množství

Pod vedením lektora doplňte následující tabulku (tab. 10) a pak se pokuste formulovat pravidla, podle kterých se v českém znakovém jazyce tvoří základní tvary číslovek (nyní neuvažujeme tvary číslovek, při nichž se artikulace proměňuje v závislosti na tom, s kterými předměty a situacemi se číslovka pojí, viz příklady s číslovkou *šest* v teoretické části této kapitoly).

¹⁸ Dodatek č. 2 k Pravidlům pro poskytování příspěvku a dotací veřejným vysokým školám Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, č.j. 2 434/2011-33 ze dne 28. ledna 2011, specifikující financování zvýšených nákladů na studium studentů se specifickými potřebami (č.j.: 23 728/2011-30).

Čeština	český znakový jazyk	
	tvary ruky	poznámky
číslo		
0		
11, 12, 13, 14, 15		
16, 17, 18, 19		
20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90		
100, 200, 300, 400, 500, 600, 700, 800, 900		
1 000, 2 000, 3 000, 53 000, 106 000, 999 000		
1 000 000, 2 000 000, 3 000 000, 12 000 000, 456 000 000		
1 000 000 000		

Tabulka 10 Základní tvary číslovek v českém znakovém jazyce

Otázka k zamyšlení

Jak byste kamaráda, který neumí český znakový jazyk, naučili, jak se vyjádří číslovka 999 999 999 999?

Úkol k textu

Vzpomeňte si, jak jste si v přecházejících kapitolách procvičovali tvary ruky a prstovou abecedu. Podobně si teď procvičte základní tvary číslovek.

6.2.2 Čas

Slovní zásoba v tabulce 11 se vztahuje k časovým údajům.

Čeština	český znakový jazyk	
	tvary ruky	Poznámky
čas		
hodinky		
hodina		
minuta		

sekunda		
Kolik je hodin?		
Je půl osmé.		
Je za pět minut jedenáct.		
Je deset.		
Je půlnoc.		
Je poledne.		
Je ráno.		
Je dopoledne.		
Je odpoledne.		
Je večer.		
Byl tu před hodinou.		
Za dvě hodiny bude jíst.		
Film trval dvě hodiny.		

Tabulka 11 Vyjadřování času v českém znakovém jazyce

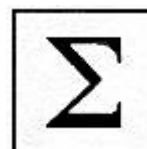
Úkoly k textu:

1. Pokuste se formulovat pravidla pro vyjadřování časových údajů v českém znakovém jazyce. Jak se při tom proměňují základní tvary číslovek? Uplatňuje se při tom simultánnost?
2. Pod vedením lektora si zahrajte několik her, při kterých si procvičíte znakovou zásobu z tabulky 11.

6.3 Shrnutí a opakování

V českém znakovém jazyce vyjadřuje množství **základními tvary číslovek nebo tvary modifikovanými** podle toho, v jaké situaci jsou číslovky použita nebo s jakými počítanými předměty se pojí. Jednou ze situací, kdy se tvary číslovek mohou měnit, je vyjadřování **časových údajů**.

Část pro zájemce

Požádejte lektora, aby vám ukázal znaky z posledního odstavce kap. 6.1.1 *Vyjadřování množství* a pak se pokuste odhalit, podle jakých pravidel se v nich proměňují tvary číslovky *šest*.

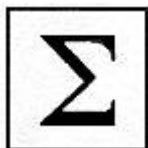
Otázka k zamyšlení

1. V čem spatřujete výhody a nevýhody toho, že v českém znakovém jazyce neexistují pro všechny situace pouze základní tvary číslovek?

Část pro zájemce

Připravte pro spolužáky „diktát“, při kterém budete ukazovat slova, slovní spojení nebo celá sdělení v českém znakovém jazyce a oni je budou překládat a zapisovat česky. V jednodušší variantě budete využívat slovní zásobu pouze z jedné z předešlých kapitol, v těžší variantě budete využívat vše, co jste se dosud naučili.

Shrnutí

Neslyšícím, nedoslýchavým a ohluchlým studentům poskytují **centra podpory na vysokých školách** speciální **služby** (tlumočení, přepis, zápis, speciální výuku, doučování...), díky nimž se mohou tito studenti rovnoprávně, plnohodnotně a důstojně zapojit do studia a života akademické obce.

Část pro zájemce

Podívejte se v archivu české televize na *Televizní klub neslyšících* o Centru Pyramida na Ostravské univerzitě a Centru Slunečnice, které funguje při Vysoké škole báňské v Ostravě.¹⁹ Co vás zaujalo?

Vyhledejte informace o tom, jaké služby a jakým způsobem poskytují služby neslyšícím, nedoslýchavým a ohluchlým studentům dvě až tři vysoké školy (např. Univerzita Karlova v Praze, Masarykova univerzita v Brně a některá z ostavských vysokých škol) a získané informace pak porovnejte.

¹⁹ Zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/211562221800011/video/>

Na obr. 8 a 9 jsou loga dvou vysokoškolských oborů, které mají velký vliv na komunitu Neslyšících. Z informací dostupných o těchto oborech na internetu zkuste vyvodit, proč je jejich činnost tak důležitá.

Obrázek 8 Logo: Výchovná dramatika neslyšících²⁰

Obrázek 9 Logo: Čeština v komunikaci neslyšících²¹

²⁰ Logo převzato z hlavičkového papíru fakulty. Logo převzato z: <http://host.divadlo.cz/vdn/>

²¹ Zdroj: <http://ucjtk.ff.cuni.cz/cnes/>

7 Kalendář, školy pro sluchově postižené

Zopakujeme si:

- jaké tvary rukou užíváme v českém znakovém jazyce;
- jaké známe komponenty znaku;
- jaký je rozdíl mezi vyjadřováním gesty a znakovým jazykem;
- co jsou manuální a nemanuální složky znaku;
- proč je důležité při znakování používat mimiku;
- jak se v českém znakovém jazyce seznámit;
- základní konverzaci na téma rodina;
- barvy;
- popis osoby;
- jakou roli má v českém znakovém jazyce prostor;
- že nesmíme zapomínat na správný znakový řád;
- jak se v českém znakovém jazyce tvoří rozkaz, zákaz, zápor a otázka;
- počítání v českém znakovém jazyce;
- vyjadřování časových údajů v českém znakovém jazyce;
- jak se liší kulturně jazykový a lékařský pohled na hluchotu;
- co víme o kultuře Neslyšících;
- jak studují neslyšící, nedoslýchaví a ohluchlí vysokoškoláci.

V této kapitole se dozvíte:

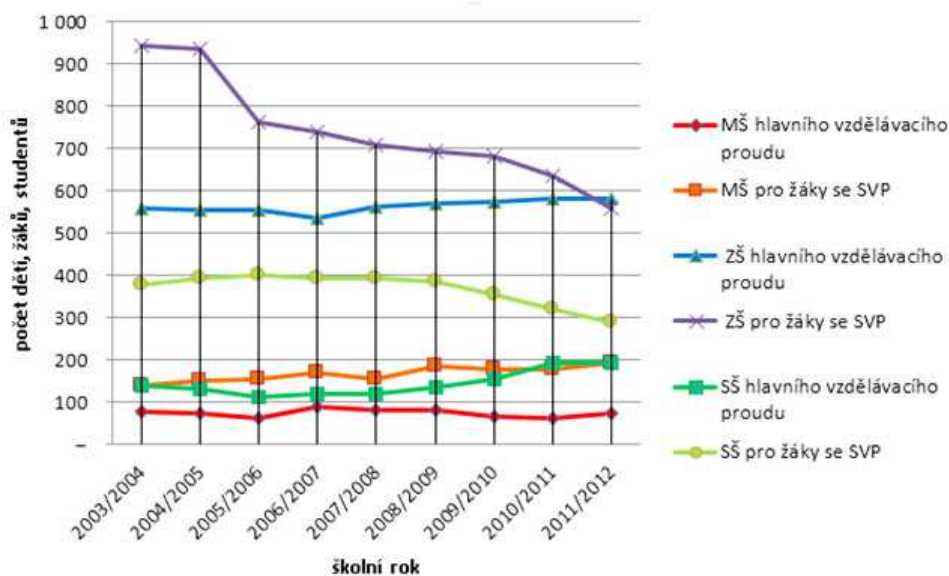
- něco málo o školách pro sluchově postižené.

Naučíme se:

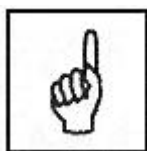
- vyjadřovat se v českém znakovém jazyce v kalendáři.

7.1 Teorie: školy pro sluchově postižené

Přemýšleli jste někdy nad tím, kam chodí do školy neslyšící, nedoslýchavé a ohluchlé děti? Pokuste se na tuto otázku odpovědět na základě následujícího grafu (obr. 10).

Obrázek 10 Počty dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením v MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené a v MŠ, ZŠ a SŠ hlavního vzdělávacího proudu v letech 2003/2004 až 2011/2012²²

Přestože **první ústav pro hluchoněmé na našem území byl založen už v roce 1786 v Praze** (jako jeden z prvních takových údajů v Evropě), **školní docházka pro všechny neslyšící, nedoslýchavé a ohluchlé děti je u nás povinná až od roku 1948**. Před tím se část těchto dětí vzdělávala v běžných školách ve svém okolí, část v ústavech pro hluchoněmé, které se nacházely pouze v několika větších městech a často byly zřizovány církvemi, a část se nevzdělávala vůbec.

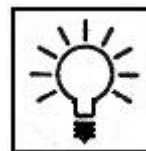
Roku 1948 byly všechny tehdejší ústavy pro hluchoněmé zestátněny a na více než 40 let se základní školy a postupně vznikající mateřské školy dělily na **školy pro nedoslýchavé, školy pro žáky se zbytky sluchu a školy pro neslyšící**. Jen absolventi základních škol pro nedoslýchavé mohli ve studiu pokračovat na **střední škole zakončené maturitou** (na gymnázium v Praze nebo na střední průmyslové škole oděvní v Kremnici), ostatním nezbyvalo než se vyučit v **učilišti pro sluchově postiženou mládež** na klempíře, krečího, obuvníka nebo strojního mechanika.

Po roce 1990 všechny tyto **školy nesou označení pro sluchově postižené**, vzdělávají všechny děti se sluchovým postižením bez ohledu na velikost a typ sluchové vady a dobu jejího vznika. Zároveň se ve středních školách pro sluchově

postižené začala **rozšiřovat nabídka učebních oborů i studijních oborů zakončených maturitou**. Kromě toho, se dětem se sluchovým postižením otevřely školy hlavního vzdělávacího proudu, kde se vzdělávají v tzv. **integraci** nebo **inkluzi** (viz obr. 10).

Otázky k zamyšlení

1. Jaké školy pro sluchově postižené se nacházejí v okolí vašeho bydliště?
2. Nabízejí vzdělávání v mateřské, základní i střední škole?
3. Jaké je jejich postfolio studijních a/nebo učebních oborů?

Úkol k textu

Na základě informací z této a předešlé kapitoly se pokuste vysvětlit, jak se v posledních 25 letech vyvíjela situace ohledně studia neslyšících, nedoslýchavých a ohluchlých studentů na vysokých školách.

Část pro zájemce

Co o vzdělávání říká zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob?

7.2 Praxe: kalendář

V předcházející kapitole jste se mj. zabývali vyjadřováním časových jednotek. Dnes v tématu budeme pokračovat, osvojíme si slovní zásobu vztahující se ke kalendáři (tab. 12).

Úkol k textu

Ještě před tím si zopakujte časové údaje z páté kapitoly.

Čeština	Český znakový jazyk	
	tvar ruky	poznámky
pondělí		
úterý		

²² Zdroj: <http://ceskomluvi.cz/jak-se-vzdelavaji-neslysic-i-aneb-maji-i-oni-v-praxi-rovne-pravo-na-vzdelani/>

středa		
čtvrtek		
pátek		
sobota		
neděle		
leden		
únor		
březen		
duben		
květen		
červen		
červenec		
srpen		
září		
říjen		
listopad		
prosinec		
Kdy ses narodil?		
Kdy se narodila tvá dcera?		
Kolik ti je let?		
Kolik jim je let?		

Tabulka 12 Kalendář (dny měsíce) v českém znakovém jazyce

Úkoly k textu

1. Vyjádřete v českém znakovém jazyce své datum narození a potom data narození svých příbuzných (procvičíte si při tom také slovní zásobu z kap. 2).
2. Procvičte si slovní zásobu ze všech předcházejících kapitol při cvičení, ve kterém každý napíše na deset lístků celkem deset slov nebo slovních spojení (na jeden lístek jedno slovo nebo slovní spojení), lístky pak

zamícháte a každý ze skupiny si vylosuje několik lístků (čím více, tím je cvičení těžší), které pak použije v monologu v českém znakovém jazyce. Každý ze spolužáků se bude snažit nejen monologu porozumět, ale také zachytit, které z „mých“ slov nebo slovních spojení mluvčí použil.

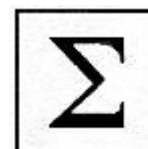
3. Navrhujte modifikace předcházející hry, díky nimž si procvičíte a zopakujete slovní zásobu a gramatiku z předcházejících kapitol.
4. Na obrázku 11 je zobrazeno dvanáct činností. Pod vedením lektora jej využijte k aktivitám vedoucím k opakování a prohloubení vašich kompetencí v českém znakovém jazyce.

Obrázek 11 Činnosti²³

7.3 Shrnutí a opakování

Historie školního vzdělávání neslyšících dětí u nás sahá až do roku 1786, ale povinná školní docházka byla zavedena až v roce 1948. V současné době neslyšící, nedoslýchavé a ohluchlé děti, žáci a studenti navštěvují jak školy pro sluchově postižené, tak školy hlavního vzdělávacího proudu, mnozí maturují, desítky jich studují na univerzitách. To vše má **pozitivní vliv na celkovou kvalitu**

²³ Zdroj: <http://cz.123rf.com>

života jednotlivců i na komunitu Neslyšících jako takovou. Nicméně, na tomto poli stále zůstává mnoho problematických oblastí.

Část pro zájemce

Vyhledejte si v archivu České televize některý z *Televizních klubů neslyšících* o vzdělávání. Co vás zaujalo?

Otázky k zamyšlení

1. V čem spatřujete výhody a nevýhody vzdělávání neslyšících, nedoslýchavých a ohluchlých dětí, žáků a studentů ve školách pro sluchově postižené a ve školách hlavního vzdělávacího proudu?²⁴
2. Přemýšleli jste někdy o tom, že mnohé neslyšící, nedoslýchavé a ohluchlé děti vyrůstají na internátě? Proč tomu tak je? Jak to ovlivňuje životy těchto dětí a jejich rodin?
3. Jakým způsobem způsob akvalita vzdělávání ovlivňuje životy jednotlivých neslyšících osob a jakým způsobem komunitu Neslyšících?

Část pro zájemce

Sestavte pro své spolužáky test, jímž ověříte jejich teoretické znalosti o komunikaci a kultuře N/neslyšících.

²⁴ Odkaz na jeden ze zdrojů, který se tímto tématem zabývá: <http://ceskomluvi.cz/jak-se-vzdelavaji-neslyšici-aneb-maji-i-oni-v-praxi-rovne-pravo-na-vzdelani/>

8 Tlumočení, popis místnosti

Zopakujeme si:

- jaké tvary rukou užíváme v českém znakovém jazyce;
- jaké známe komponenty znaku;
- jaký je rozdíl mezi vyjadřováním gesty a znakovým jazykem;
- co jsou manuální a nemanuální složky znaku;
- proč je důležité při znakování používat mimiku;
- jak se v českém znakovém jazyce seznámit;
- základní konverzaci na téma rodina;
- barvy;
- popis osoby;
- jakou roli má v českém znakovém jazyce prostor;
- že nesmíme zapomínat na správný znakový řád;
- jak se v českém znakovém jazyce tvoří rozkaz, zákaz, zápor a otázka;
- počítání v českém znakovém jazyce;
- vyjadřování časových údajů v českém znakovém jazyce;
- jak se liší kulturně jazykový a lékařský pohled na hluchotu;
- co víme o kultuře Neslyšících;
- kam chodí do školy neslyšící, nedoslýchavé a ohluchlé děti, jak studují vysokoškoláci.

V této kapitole se dozvíte:

- něco málo o tlumočení pro neslyšící.

Naučíme se:

- popisovat v českém znakovém jazyce místnost.
-

8.1 Teorie

8.1.1 Tlumočení

V šesté kapitole bylo jako jedna ze služeb poskytovaných studentům vysokých škol uvedeno také **tlumočení pro neslyšící**, ale se zmínkou o této aktivitě jste se

určitě setkali už mnohokrát, a zcela jistě nejen v této souvislosti. Co o tlumočení tedy víme?

Úkoly k textu

Podívejte se společně na dva starší díly *Televizního klubu neslyšících: Tlumočení pro neslyšící*²⁵ a *Tlumočníci znakové řeči*.²⁶ Co nového jste se dozvěděli, co vás překvapilo, čemu jste nerozuměli?

Nikoho příliš nepřekvapuje, když je u lékaře, u soudu nebo na úřadě jednání tlumočeno mezi čínštinou a češtinou a všichni považuje za samozřejmé, že s prezidentem jezdí na zahraniční jednání tlumočník nebo dokonce celý tlumočnický tým. Proto je s podivem, že mnozí rodilí mluvčí nechápou, že tlumočení využívají i neslyšící Češi, resp. ti neslyšící Češi, kteří preferují český znakový jazyk.

Otázka k zamyšlení

1. Proč nemůžeme jednoduše říci, že tlumočení využívají všechny osoby se sluchovým postižením?

Tlumočení pro neslyšící není záležitost nová, ale teprve v posledních zhruba 15 letech dochází k jeho profesionalizaci. Před tím většinou tlumočili příbuzní (včetně školou povinných dětí!), popř. dobrovolníci z řad již dospělých dětí neslyšících rodičů.

Úkoly k textu

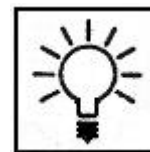
1. Jaké výhody a jaká rizika v sobě skrývá profesionální tlumočení a tlumočení příbuznými nebo dobrovolníky? Zamyslete se i nad osvojováním si jazykových a tlumočnických kompetencí a nad otázkou mzdy za tlumočení.
2. Jak je tlumočení ošetřeno v zákoně č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob?

²⁵ Zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/211562221800003/video/>

²⁶ Zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/211562221800001/video/>

Otázky k zamyšlení

1. Kde byste tlumočení pro neslyšící objednali?
2. Co je to tlumočnický kodex a kdo se jím musí řídit?

8.1.2 Popis místnosti

Na mnoha místech textu bylo upozorňováno, jak významnou roli sehrává při komunikaci v českém znakovém jazyce správné využívání prostoru. Zopakujte si, co jste se o prostoru dozvěděli ve čtvrté kapitole.

Pokud chceme popsat, co se kde v místnosti nachází, vycházíme vždy z **reálného prostorového uspořádání**, neboli **kopíruje prostorové vztahy mezi reálnými předměty v místnosti**: Do místnosti se vchází modrými dvoukřídlými dveřmi, na té samé stěně vpravo od dveří stojí nízká mělká bílá skříňka, na níž uprostřed stojí vysoká úzká modrá váza. Naproti dveřím je velké čtvercové okno a pod ním stojí modrý psací stůl se zásuvkovým dílem umístěným vpravo. Nad oknem je připevněná trubicovitá zářivka, jejíž délka je stejná jako délka strany okna. Uprostřed u nezvykle vysokého stropu visí bílý lustr s osmi tenkými esovitě tvarovanými rameny, na jejichž konci je vždy jedna svíčková žárovka.

Úkol k textu

Požádejte lektora o překlad tohoto popisu pokoje do českého znakového jazyka a přemýšlejte, proč je nutné uvést tvar ramen lustru, umístění zásuvkového dílu u psacího stolu či délku zářivky nad oknem.

Při popisu předmětů je nutné respektovat nejen reálné umístění v prostoru, ale také **reálný tvar popisovaných předmětů**.

8.2 Praxe: popis místnosti

Úkoly k textu

1. Ve spolupráci s lektorem se pokuste v česky zapsaném popisu místnosti podtrhnout ta slova, jež lektor při překladu do českého znakového jazyka vyjádřil znaky, např. znakem STŮL. Jakými prostředky vyjádřil vše, co zůstalo v českém textu nepodržené?

2. Lektor vám ukáže několik obrázků nebo fotografií místností a jednu z nich (s využitím slovní zásoby z tabulky 12) popíše v českém znakovém jazyce. Vaším úkolem bude poznat, o který obrázek nebo fotografii se jedná.

Čeština	český znakový jazyk	
	tvary ruky	poznámky
místnost		
pokoj		
stůl (nízký, vysoký, čtvercový, okrouhlý...)		
židle (jídelní, kancelářská, barová...)		
křeslo (<i>různé typy a tvary</i>)		
postel (<i>různé typy a tvary</i>)		
skříň (<i>různé typy a tvary</i>)		
lampička (<i>různé typy a tvary</i>)		
lustr (<i>různé typy a tvary</i>)		
televize (<i>různé typy a tvary</i>)		
gauč (<i>různé typy a tvary</i>)		
polička (<i>různé typy a tvary a umístění</i>)		

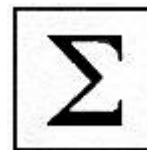
Obrázek 12 Popis místnosti

Úkoly k textu

1. Zahrajte si pod vedením lektora několik her, při kterých k popisu místnosti nebo nábytku využijete katalogy různých nábytkových obchodních řetězců.
2. V předcházejících kapitolách jsme několikrát zkoušeli psát české slova, slovní spojení nebo sdělení podle diktátu v českém znakovém jazyce. Zkuste to i v této kapitole, popis místnosti můžete zaznamenávat na papír buď kresbou, nebo česky.

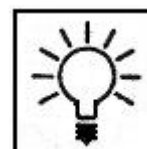
8.3 Shrnutí a opakování

Tlumočení mezi češtinou (popř. jiným jazykem) a českým znakovým jazykem je pro neslyšící uživatele českého znakového jazyka zcela zásadní službou, která jim zajišťuje **plnohodnotné, rovnoprávné a důstojné zapojení do života společnosti**. V minulosti tlumočili převážně rodinní příslušníci. Přestože dnes se tlumočení pro neslyšící už poměrně zprofesionalizovalo a v současné době tyto služby na území České republiky poskytuje několik desítek registrovaných **poskytovatelů**, tlumočnicků je stále málo na to, aby pokryly veškeré potřeby všech mluvčích českého znakového jazyka.

Otázky k zamyšlení

1. Kam byste se obrátili, kdybyste chtěli dále studovat český znakový jazyk?
A kam pokud byste se chtěli stát tlumočníky?
2. Představte si, že jste dostali za úkol zajistit tlumočnicka na seminář pro neslyšícího studenta vysoké školy. Stále se vám to nedaří, všichni tlumočníci jsou na tu dobu obsazeni. Můžete tedy místo tlumočení zajistit simultánní přepis češtiny?

Část pro zájemce

Může být tlumočnickem neslyšící člověk? Odpověď na tuto otázku a mnoho dalších zajímavostí naleznete na webu České komory tlumočnicků znakového jazyka.²⁷

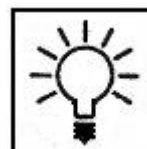
Úkol k textu

Vyprávějte v českém znakovém jazyce příběh, který bude obsahovat alespoň po jednom znaku z každé kapitoly této studijní opory.

Otázka k zamyšlení

Máte za sebou semestrální kurz, jak byste na jeho základě formulovali základní pravidla pro komunikaci s neslyšícími, nedoslýchavými a ohluchlými lidmi?

²⁷ Odkaz: <http://www.cktzi.com/terminologie>

Část pro zájemce

Jak se můžete každý den naučit alespoň dva nové znaky? Třeba tak, že budete v *České televizi* pravidelně sledovat *Zprávy v českém znakovém jazyce* a pokaždé se z nich alespoň dva znaky naučíte.

Otázky k zamyšlení

Co umíte v českém znakovém jazyce vyjádřit? Bavilo vás studium v kurzu a mělo pro vás smysl? Co vás nejvíce zaujalo (z teoretické i praktické části)? Co vám činilo největší problémy?

Závěr

Milí studenti,

společně jsme poodhalili tajemství kultury Neslyšících, osvojili si základy českého znakového jazyka, potrápili se s prstovou abecedou...

Pokud ve vás text vzbudil hlubší zájem, doufám, že pro vás nabyté znalosti a dovednosti budou dobrým odrazovým můstkem pro další studium ve specializovaných kurzech, realizovaných různými profesionálními organizacemi.

Přeji Vám hodně štěstí a úspěchů v dalším studiu.

Vaše autorka

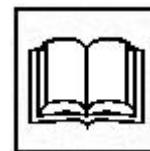
Seznam obrázků

Obrázek 1 Simultánní přepis mluvené češtiny (na obrázku přepisovatel a za ním na plátně zobrazen přepsaný text)	14
Obrázek 2 Simultánní přepis mluvené češtiny (na obrázku přepisovatel a vedle něj klienta, která přepis čte)	15
Obrázek 3 Symbol pro osoby se sluchovým postižením.....	21
Obrázek 4 Vlastnosti, slovesa	35
Obrázek 5 Umístění osob v prostoru (srov. Kuchařová, 2005).....	38
Obrázek 6 Zájmena	41
Obrázek 7 Minikurz českého znakového jazyka.....	42
Obrázek 8 Logo: Výchovná dramatika neslyšících.....	55
Obrázek 9 Logo: Čeština v komunikaci neslyšících	55
Obrázek 10 Počty dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením v MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené a v MŠ, ZŠ a SŠ hlavního vzdělávacího proudu v letech 2003/2004 až 2011/2012	58
Obrázek 11 Činnosti.....	61
Obrázek 12 Popis místnosti.....	66

Seznam tabulek

Tabulka 1 Tvary rukou v českém znakovém jazyce	19
Tabulka 2 Seznamování v českém znakovém jazyce.....	20
Tabulka 3 Tematický okruh rodina v českém znakovém jazyce a sloveso MÍT ..	27
Tabulka 4 Slovesa v českém znakovém jazyce I	28
Tabulka 5 Popis osoby v českém znakovém jazyce.....	33
Tabulka 6 Slovesa v českém znakovém jazyce II	34
Tabulka 7 Vybraná zájmena a příslovce v českém znakovém jazyce.....	40
Tabulka 8 Vyjadřování času v českém znakovém jazyce	46
Tabulka 9 Slovesa III, zákaz v českém znakovém jazyce.....	47
Tabulka 10 Základní tvary číslovek v českém znakovém jazyce	52
Tabulka 11 Vyjadřování času v českém znakovém jazyce	53
Tabulka 12 Kalendář (dny měsíce) v českém znakovém jazyce.....	60

Literatura a zdroje

Použitá

BÍMOVÁ, P. Jazyk znakový – jazyk přirozený. *Čeština doma a ve světě*, 2002, roč. 10, č. 2 – 3, s. 100 – 103.

Dodatek č. 2 k Pravidlům pro poskytování příspěvku a dotací veřejným vysokým školám Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, č. j. 2 434/2011-33 ze dne 28. ledna 2011, specifikující financování zvýšených nákladů na studium studentů se specifickými potřebami (č. j.: 23 728/2011-30). [on-line]. Dostupné z www:

<http://www.napiv.cz/download.php?document=124>

HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu I. díl*. Praha: FRPSP, Septima 1998.

HUDÁKOVÁ, A. (ed.) *Ve světě sluchového postižení. Informační a vzdělávací publikace (nejen) pro zdravotnický personál o životě a potřebách neslyšících, nedoslýchavých a ohluchlých lidí a lidí s kochleárním implantátem*. Praha: FRPSP, 2005.

HUDÁKOVÁ, A., TÁBORSKÝ, J. *Sociolingvistické kapitoly pro tlumočníky pro neslyšící*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008.

KUCHAŘOVÁ, L. (ed.) *Jazyk Neslyšících: Co víme, co nevíme a co bychom měli vědět o českém znakovém jazyce*. Praha: ÚČJTK FF UK, 2005. [on-line]. Dostupné z www: http://ucjtk.ff.cuni.cz/cnes/sites/default/files/jazyk_neslysicich.pdf

Zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, kterým se mění zákon č. 155/1998, Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů a další související zákony. [on-line]. Dostupné z www: <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?cd=76&typ=r&zdroj=sb08384>

ZÁRUBOVÁ, P. *Komunikace a znakový jazyk v praxi*. [bakalářská práce]. Ostrava: OU, 2008.

Další elektronické zdroje jsou uvedeny v poznámkách pod čarou přímo v textu.

Dále autorka čerpala ze své dvacetileté praxe a ze znalostí, které nabyla v různých kurzech.

Doporučená

Časopisy Gong, InfoZpravodaj a Speciální pedagogika

Publikace (tištěné publikace, DVD) vydávané Českou komorou tlumočnicků znakového jazyka, organizacemi Trojrozměr, 3Dimenze, Pevnost...

Publikace V. Strnadové, A. Macurové a J. Hrubého

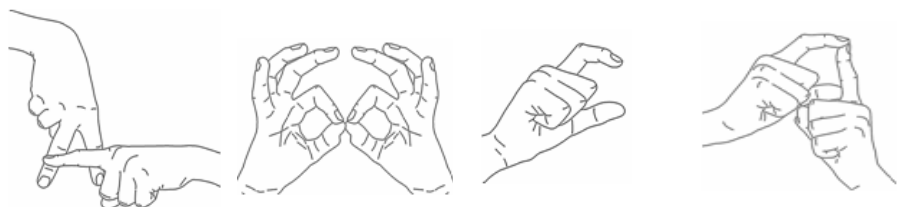
Webové stránky:

- <http://ucjtk.ff.cuni.cz/cnes/>
- <http://www.3dimenze.net/>
- <http://www.bezhran.cz/>
- <http://www.snnrcr.cz/>
- <http://www.trojrozmer.cz/>
- www.asnep.cz
- www.cktjz.com
- www.cun.cz
- www.frpsp.cz
- www.helpnet.cz
- www.neslysici.cz
- www.pevnost.com
- www.ruce.cz
- www.ticho.cz

Přílohy

Příloha č. 1: Obouruční česká prstová abeceda

Převzato z²⁸

A

B

C

D

E

F

G

H

CH

I

J

K

L

M

N

O

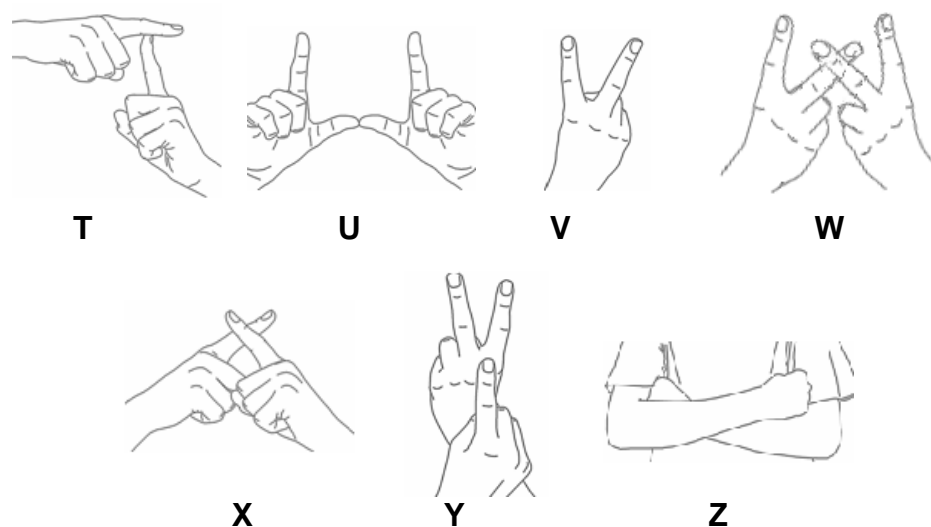

P

Q

R

S

Příloha č. 2: Komunitní plánování sociálních služeb ve městě Ostrava

Zpracováno podle: <http://www.kpostrava.cz/>

Podle posledních podložených informací žije na Ostravsku okolo 2500 sluchově postižených osob. Celorepublikové měřítko je daleko vyšší. Podrobnější statistické údaje naleznete v komunitním plánu města Ostravy.

Posláním komunitního plánování v Ostravě je především zajištění místní dostupnosti sociálních služeb a souvisejících aktivit. Smyslem je vytvořit takový systém, který vychází v co největší míře vstříc uživatelům služeb a zajišťuje občanům města síť služeb, která poskytuje služby kvalitní, finančně a místně dostupné. Proces komunitního plánování je založen na principu partnerství a spolupráce mezi politickou reprezentací města, odborníky, uživateli a veřejností. Statutární město Ostrava již v roce 2003 přistoupilo k plánování sociálních služeb prostřednictvím metody komunitního plánování sociálních služeb, která je podporována MPSV.

V rámci komunitního plánování dnes v Ostravě působí 10 pracovních skupin, ve kterých je aktivně zapojeno více než 200 osob. Na území města působí více než 60 organizací, které poskytují 179 sociálních služeb a aktivit pro více než 35 000 uživatelů. Zastupitelstvo města schválilo již 3. Komunitní plán sociálních a souvisejících aktivit ve městě Ostrava na období 2011-2014.

Jedná se již o třetí komunitní plán města. V tomto nelehkém procesu vyplavaly na povrch zajímavé informace. Počet registrovaných organizací zabývajících se problematikou sluchově postižených. O kvalitě a rozsahu jejich poskytovaných služeb. Jak si na tom vlastně obecně sluchově postižení na Ostravsku stojí. To nejdůležitější pro sluchově postižené je, že v tomto plánu mohou najít odpovědi na otázky. Kde mohou najít pomoc, kdo jim v nelehkých životních situacích může pomoci. Všechny podrobnosti o procesu komunitního plánování, struktuře, filozofii, organizacích, poskytovatelích – uživatelích sociálních služeb naleznete v níže uvedeném odkaze.

Příloha č. 3: Zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, kterým se mění zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů a další související zákony

Převzato z:

<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?cd=76&typ=r&zdroj=sb08384>

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna zákona o znakové řeči

Čl. I

Zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů, se mění takto:

1. Název zákona zní: „Zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob“.

2. § 1 včetně nadpisu zní:

§ 1

Úvodní ustanovení

(1) Tento zákon upravuje používání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob jako jejich dorozumívacích prostředků.

(2) Neslyšící a hluchoslepé osoby mají právo svobodně si zvolit z komunikačních systémů uvedených v tomto zákoně ten, který odpovídá jejich potřebám. Jejich volba musí být v maximální možné míře respektována tak, aby měly možnost rovnoprávného a účinného zapojení do všech oblastí života společnosti i při uplatňování jejich zákonných práv.“.

3. Nadpis nad § 2 se zrušuje.

4. § 2 včetně nadpisu zní:

§ 2

Definice základních pojmů

(1) Za neslyšící se pro účely tohoto zákona považují osoby, které neslyší od narození, nebo ztratily sluch před rozvinutím mluvené řeči, nebo osoby s úplnou či praktickou hluchotou, které ztratily sluch po rozvinutí mluvené řeči, a osoby těžce nedoslýchavé, u nichž rozsah a charakter sluchového postižení neumožňuje plnohodnotně porozumět mluvené řeči sluchem.

(2) Za hluchoslepé se pro účely tohoto zákona považují osoby se souběžným postižením sluchu a zraku různého stupně, typu a doby vzniku, u nichž rozsah a charakter souběžného sluchového a zrakového postižení neumožňuje plnohodnotný rozvoj mluvené řeči, nebo neumožňuje plnohodnotnou komunikaci mluvenou řečí.“.

5. § 3 včetně nadpisu zní:

§ 3

Komunikační systémy neslyšících a hluchoslepých osob

Komunikačními systémy neslyšících a hluchoslepých osob se pro účely tohoto zákona rozumí český znakový jazyk a komunikační systémy vycházející z českého jazyka.“.

6. Pod označení § 4 se vkládá nadpis, který zní: „Český znakový jazyk“.

7. V § 4 odstavec 1 zní:

„(1) Český znakový jazyk je základním komunikačním systémem těch neslyšících osob v České republice, které jej samy považují za hlavní formu své komunikace.“.

8. V § 4 se doplňuje odstavec 3, který zní:

„(3) Český znakový jazyk může být využíván jako komunikační systém hluchoslepých osob v taktilní formě, která spočívá ve vnímání jeho výrazových prostředků prostřednictvím hmatu.“.

9. § 5 se včetně nadpisu zrušuje.

10. § 6 včetně nadpisu zní:

§ 6

Komunikační systémy vycházející z českého jazyka

(1) Komunikačními systémy neslyšících a hluchoslepých osob vycházejícími z českého jazyka jsou znakovaná čeština, prstová abeceda, vizualizace mluvené češtiny, písemný záznam mluvené řeči, Lormova abeceda, daktylografika, Braillovo písmo s využitím taktilní formy, taktilní odezírání a vibrační metoda Tadoma.

(2) Znakovaná čeština využívá gramatické prostředky češtiny, která je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována. Spolu s jednotlivými českými slovy jsou pohybem a postavením rukou ukazovány jednotlivé znaky, převzaté z českého znakového jazyka. Znakovaná čeština v taktilní formě může být využívána jako komunikační systém hluchoslepých osob, které ovládají český jazyk.

(3) Prstová abeceda využívá formalizovaných a ustálených postavení prstů a dlaně jedné ruky nebo prstů a dlaní obou rukou k zobrazování jednotlivých písmen české abecedy. Prstová abeceda je využívána zejména k odhláskování cizích slov, odborných termínů, případně dalších pojmů. Prstová abeceda v taktilní formě může být využívána jako komunikační systém hluchoslepých osob.

(4) Vizualizace mluvené češtiny je zřetelná artikulace jednotlivých českých slov ústy tak, aby bylo umožněno nebo usnadněno odezírání mluveného projevu osobami, které ovládají český jazyk a odezírání preferují jako prostředek své komunikace.

(5) Písemný záznam mluvené řeči je převod mluvené řeči do písemné podoby v reálném čase. Pro potřeby hluchoslepých se písemný záznam provádí zvětšeným písmem nebo Braillovým písmem.

- (6) Lormova abeceda je dotyková dlaňová abeceda, při které se jednotlivá písmena vyznačují pomocí ustálených pohybů a dotyků prováděných na dlani a prstech ruky příjemce sdělení.
- (7) Daktylografika je vpisování velkých tiskacích písmen zpravidla do dlaně ruky příjemce sdělení.
- (8) Braillovo písmo s využitím taktilní formy umožňuje zobrazovat písmena abecedy ustálenými dotyky na dvou prstech jedné ruky nebo více prstech obou rukou příjemce sdělení s využitím kódového systému Braillova písma.
- (9) Taktilní odezírání je založeno na vnímání mluvené řeči pomocí odhmatávání vibrací hlasivek mluvího.
- (10) Vibrační metoda Tadoma je založena na vnímání mluvené řeči pomocí odhmatávání vibrací hlasivek, pohybů dolní čelisti, rtů a tváří mluvího.“.

11. Nadpis nad § 7 se zrušuje.

12. § 7 včetně nadpisu a poznámky pod čarou č. 1 zní:

§ 7

Používání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob

Neslyšící a hluchoslepé osoby mají právo na

- a) používání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob,
- b) vzdělávání s využitím komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob,
- c) výuku komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob, kterou upravuje jiný právní předpis¹⁾.

¹⁾ § 16 odst. 7 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění zákona č. 384/2008 Sb.“.

13. § 8 včetně poznámky pod čarou č. 2 zní:

§ 8

- (1) Neslyšící a hluchoslepé osoby mají při návštěvě lékaře, vyřizování úředních záležitostí a při zajišťování dalších nezbytných potřeb právo na tlumočnické služby zajišťující tlumočení v jimi zvoleném komunikačním systému uvedeném v tomto zákoně. Podmínky poskytování tlumočnických služeb stanoví jiný právní předpis²⁾.
- (2) Neslyšícím a hluchoslepým osobám, kterým byly z důvodu úplné nebo praktické hluchoty nebo hluchoslepoty přiznány mimořádné výhody II.

stupně (průkaz ZTP) nebo III. stupně (průkaz ZTP/P), jsou tlumočnické služby při soudním řízení poskytovány bezplatně.

(3) Neslyšícím a hluchoslepým žákům středních škol a neslyšícím a hluchoslepým studentům vyšších odborných škol a vysokých škol, kterým byly z důvodu úplné nebo praktické hluchoty nebo hluchoslepoty přiznány mimořádné výhody II. stupně (průkaz ZTP) nebo III. stupně (průkaz ZTP/P), jsou tlumočnické služby poskytovány bezplatně za podmínek stanovených prováděcím právním předpisem.

²⁾ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.“.

14. § 9 včetně poznámky pod čarou č. 3 zní:

§ 9

Rodiče, u jejichž dítěte byla diagnostikována praktická nebo úplná hluchota³⁾ nebo hluchoslepoty, mají právo na bezplatnou výuku v kursech komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob.

³⁾ Vyhláška č. 207/1995 Sb., kterou se stanoví stupně zdravotního postižení a způsob jejich posuzování pro účely dávek státní sociální podpory, ve znění vyhlášky č. 156/1997 Sb. a vyhlášky č. 62/2008 Sb.“.

15. § 10 zní:

§ 10

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy stanoví vyhláškou

- a) podmínky a rozsah tlumočnických služeb poskytovaných bezplatně neslyšícím a hluchoslepým žákům a studentům podle § 8 odst. 3,
- b) obsah a rozsah kurzů podle § 9.“.

16. Část druhá se zrušuje.

17. Část třetí se zrušuje.

Čl. II

Zmocnění k vyhlášení úplného znění zákona

Předseda vlády se zmocňuje, aby ve Sbírce zákonů vyhlásil úplné znění zákona č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů, jak vyplývá ze změn provedených tímto zákonem.

ČÁST DRUHÁ

Změna školského zákona

Čl. III

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění zákona č. 383/2005 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 158/2006 Sb., zákona č. 161/2006 Sb., zákona č. 165/2006 Sb., zákona č. 179/2006 Sb., zákona č. 342/2006 Sb., zákona č. 624/2006 Sb., zákona č. 179/2006 Sb., zákona č. 217/2007 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 343/2007 Sb. a zákona č. 58/2008 Sb., se mění takto:

V § 16 odstavec 7 včetně poznámky pod čarou č. 11a zní:

„(7) Děti, žáci a studenti se zdravotním postižením mají právo bezplatně užívat při vzdělávání speciální učebnice a speciální didaktické a kompenzační učební pomůcky poskytované školou. Dětem, žákům a studentům neslyšícím a hluchoslepým se zajišťuje právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob podle jiného právního předpisu^{11a)}. Dětem, žákům a studentům, kteří nemohou číst běžné písmo zrakem, se zajišťuje právo na vzdělávání s použitím Braillova hmatového písma. Dětem, žákům a studentům, kteří se nemohou dorozumívat mluvenou řečí, se zajišťuje právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím náhradních způsobů dorozumívání.

11a)*Zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů, ve znění zákona č. 384/2008 Sb.“.

ČÁST TŘETÍ

Změna správního řádu

Čl. IV

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění zákona č. 413/2005 Sb., se mění takto:

V § 16 odstavec 5 včetně poznámky pod čarou č. 13 zní:

„(5) Neslyšícím uživatelům českého znakového jazyka správní orgán ustanoví tlumočnicka českého znakového jazyka podle zvláštního zákona¹³⁾. Neslyšící osobě preferující český jazyk ustanoví prostředníka, který je schopen se s ní dorozumět pomocí komunikačních systémů vycházejících z českého jazyka dle její vlastní volby. Osobě hluchoslepé bude ustanoven prostředník, který je schopen se s ní dorozumět pomocí komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob dle její vlastní volby. Prostředník je ustanovován za stejných podmínek, za jakých je ustanovován tlumočnick českého znakového jazyka¹³⁾. O ustanovení tlumočnicka nebo prostředníka vydává správní orgán usnesení, které se oznamuje pouze osobám, jichž se dotýká.

13) **Zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů, ve znění zákona č. 384/2008 Sb.“.**

ČÁST ČTVRTÁ

Změna trestního řádu

Čl. V

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění zákona č. 57/1965 Sb., zákona č. 58/1969 Sb., zákona č. 149/1969 Sb., zákona č. 48/1973 Sb., zákona č. 29/1978 Sb., zákona č. 43/1980 Sb., zákona č. 159/1989 Sb., zákona č. 178/1990 Sb., zákona č. 303/1990 Sb., zákona č. 558/1991 Sb., zákona č. 25/1993 Sb., zákona č. 115/1993 Sb., zákona č. 292/1993 Sb., zákona č. 154/1994 Sb., nálezů Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 214/1994 Sb., nálezů Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 8/1995 Sb., zákona č. 152/1995 Sb., zákona č. 150/1997 Sb., zákona č. 209/1997 Sb., zákona č. 148/1998 Sb., zákona č. 166/1998 Sb., zákona č. 191/1999 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 30/2000 Sb., zákona č. 227/2000 Sb., nálezů Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 77/2001 Sb., zákona č. 144/2001 Sb., zákona č. 265/2001 Sb., nálezů Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 424/2001 Sb., zákona č. 200/2002 Sb., zákona č. 226/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 218/2003 Sb., zákona č. 279/2003 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 283/2004 Sb., zákona č. 539/2004 Sb., zákona č. 587/2004 Sb., nálezů Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 45/2005 Sb., nálezů Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 239/2005 Sb., zákona č. 394/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 79/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 165/2006 Sb., zákona č. 253/2006 Sb., zákona č. 321/2006 Sb., zákona č. 170/2007 Sb., zákona č. 179/2007 Sb., zákona č. 345/2007 Sb., nálezů Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 90/2008 Sb., zákona č. 121/2008 Sb., zákona č. 129/2008 Sb. a zákona č. 135/2008 Sb., se mění takto:

V § 28 odst. 1 se na konci první věty slova „znakovou řečí“ nahrazují slovy „některým z komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob“.

ČÁST PÁTÁ

Změna občanského soudního řádu

Čl. VI

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 36/1967 Sb., zákona č. 158/1969 Sb., zákona č. 49/1973 Sb., zákona č. 20/1975 Sb., zákona č. 133/1982 Sb., zákona č. 180/1990 Sb., zákona č. 328/1991 Sb., zákona č. 519/1991 Sb., zákona č. 263/1992 Sb., zákona č. 24/1993 Sb., zákona č. 171/1993 Sb., zákona č. 117/1994 Sb., zákona č. 152/1994 Sb., zákona č. 216/1994 Sb., zákona č. 84/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 238/1995 Sb., zákona č. 247/1995 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 31/1996 Sb., zákona č. 142/1996 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 269/1996 Sb., zákona č. 202/1997 Sb., zákona č. 227/1997 Sb., zákona č. 15/1998 Sb., zákona č. 91/1998 Sb., zákona č. 165/1998 Sb., zákona č. 326/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 2/2000 Sb., zákona č. 27/2000 Sb., zákona č. 30/2000 Sb., zákona č. 46/2000 Sb., zákona č. 105/2000 Sb., zákona č. 130/2000 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 204/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 227/2000 Sb., zákona č. 367/2000 Sb., zákona č. 370/2000 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 137/2001 Sb., zákona č. 231/2001 Sb., zákona č. 271/2001 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 276/2001 Sb., zákona č. 317/2001 Sb., zákona č. 451/2001 Sb., zákona č. 491/2001 Sb., zákona č. 501/2001 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 202/2002 Sb.,

zákona č. 226/2002 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 476/2002 Sb., zákona č. 88/2003 Sb., zákona č. 120/2004 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 153/2004 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 340/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 501/2004 Sb., zákona č. 554/2004 Sb., zákona č. 555/2004 Sb., zákona č. 628/2004 Sb., zákona č. 59/2005 Sb., zákona č. 170/2005 Sb., zákona č. 205/2005 Sb., zákona č. 216/2005 Sb., zákona č. 342/2005 Sb., zákona č. 377/2005 Sb., zákona č. 383/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 56/2006 Sb., zákona č. 57/2006 Sb., zákona č. 79/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 113/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 133/2006 Sb., zákona č. 134/2006 Sb., zákona č. 135/2006 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 216/2006 Sb., zákona č. 233/2006 Sb., zákona č. 264/2006 Sb., zákona č. 267/2006 Sb., zákona č. 308/2006 Sb., zákona č. 315/2006 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 104/2008 Sb., zákona č. 123/2008 Sb., zákona č. 126/2008 Sb. a zákona č. 129/2008 Sb., se mění takto:

1. V § 18 odstavec 2 včetně poznámky pod čarou č. 54 zní:

„(2) Účastníku, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, soud ustanoví tlumočníka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo. Totéž platí, jde-li o ustanovení tlumočníka účastníku, s nímž se nelze dorozumět jinak než některým z komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob⁵⁴⁾).

⁵⁴⁾ **Zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů, ve znění zákona č. 384/2008 Sb.“.**

2. V § 141 odst. 2 se slova „znakovou řečí“ nahrazují slovy „některým z komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob“.

ČÁST ŠESTÁ

Změna občanského zákoníku

Čl. VII

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 58/1969 Sb., zákona č. 131/1982 Sb., zákona č. 94/1988 Sb., zákona č. 188/1988 Sb., zákona č. 87/1990 Sb., zákona č. 105/1990 Sb., zákona č. 116/1990 Sb., zákona č. 87/1991 Sb., zákona č. 509/1991 Sb., zákona č. 264/1992 Sb., zákona č. 267/1994 Sb., zákona č. 104/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 89/1996 Sb., zákona č. 94/1996 Sb., zákona č. 227/1997 Sb., zákona č. 91/1998 Sb., zákona č. 165/1998 Sb., zákona č. 159/1999 Sb., zákona č. 363/1999 Sb., zákona č. 27/2000 Sb., zákona č. 103/2000 Sb., zákona č. 227/2000 Sb., zákona č. 367/2000 Sb., zákona č. 229/2001 Sb., zákona č. 317/2001 Sb., zákona č. 501/2001 Sb., zákona č. 125/2002 Sb., zákona č. 135/2002 Sb., zákona č. 136/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., nálezů Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 476/2002 Sb., zákona č. 88/2003 Sb., zákona č. 37/2004 Sb., zákona č. 47/2004 Sb., nálezů Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 278/2004 Sb., zákona č. 480/2004 Sb., zákona č. 554/2004 Sb., zákona č. 359/2005 Sb., zákona č. 56/2006 Sb., zákona č. 57/2006 Sb., zákona č. 107/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 160/2006 Sb., zákona č. 264/2006 Sb., zákona č. 315/2006 Sb., zákona č. 443/2006 Sb. a zákona č. 296/2007 Sb., se mění takto:

1. § 476d odstavec 4 zní:

„(4) Osoby neslyšící a hluchoslepé, které nemohou číst nebo psát, mohou projevit poslední vůli formou notářského zápisu nebo před třemi současně přítomnými svědky, ovládajícími touto osobou zvolený komunikační systém neslyšících a hluchoslepých osob, a to v listině, která musí být tlumočena do zvoleného komunikačního systému.“.

2. V § 476d odst. 5 větě druhé se slova „znakové řeči“ nahrazují slovy „zvoleného komunikačního systému neslyšících a hluchoslepých osob“.

ČÁST SEDMÁ

Změna zákona o elektronických komunikacích

Čl. VIII

Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění zákona č. 290/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 235/2006 Sb., zákona č. 310/2006 Sb., zákona č. 186/2006 Sb., zákona č. 110/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 304/2007 Sb. a zákona č. 124/2008 Sb., se mění takto:

V § 135 odst. 3 se věta první nahrazuje větou „Občané neslyšící a hluchoslepí mohou jednat před úřadem v jimi zvoleném komunikačním systému neslyšících a hluchoslepých osob, musí si však sami obstarat tlumočnicka.“.

ČÁST OSMÁ

Změna zákona o České televizi

Čl. IX

Zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi, ve znění zákona č. 36/1993 Sb., zákona č. 253/1994 Sb., zákona č. 301/1995 Sb., zákona č. 39/2001 Sb., zákona č. 231/2001 Sb., zákona č. 82/2005 Sb., zákona č. 127/2005 Sb. a zákona č. 304/2007 Sb., se mění takto:

V § 3 odst. 1 písm. k) se na konci textu slova „znakové řeči“ nahrazují slovy „českého znakového jazyka“.

ČÁST DEVÁTÁ

Změna zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání

Čl. X

Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 274/2003 Sb., zákona č. 341/2004 Sb., zákona č. 501/2004 Sb., zákona č. 626/2004 Sb., zákona č. 82/2005 Sb., zákona č. 127/2005 Sb., zákona č. 348/2005 Sb., zákona č. 235/2006 Sb., zákona č. 160/2007 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 304/2007 Sb. a zákona č. 124/2008 Sb., se mění takto:

V § 54a se v textu slova „znaková řeč“ nahrazují slovy „český znakový jazyk“.

ČÁST DESÁTÁ

Změna zákona o pedagogických pracovnících

Čl. XI

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 383/2005 Sb., zákona č. 179/2006 Sb. a zákona č. 264/2006 Sb., se mění takto:

V § 22 odst. 2 se na konci textu slova „znakové řeči“ nahrazují slovy „znakované češtiny, případně dalších komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob“.

ČÁST JEDENÁCTÁ

Změna zákona o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel

Čl. XII

Zákon č. 247/2000 Sb., o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel a o změnách některých zákonů, ve znění zákona č. 478/2001 Sb., zákona č. 175/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 411/2005 Sb., zákona č. 374/2007 Sb. a zákona č. 124/2008 Sb., se mění takto:

V § 41 odstavec 2 včetně poznámky pod čarou č. 4 zní:

„(2) Jestliže žadatel o řidičské oprávnění je osobou sluchově postiženou, provede se zkouška za přítomnosti tlumočnicka v žadatelem zvoleném komunikačním systému neslyšících a hluchoslepých osob. Tlumočnicka si zajistí žadatel o řidičské oprávnění podle jiného právního předpisu⁴⁾ na své náklady.“

⁴⁾ Zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů, ve znění zákona č. 384/2008 Sb.“

ČÁST DVANÁCTÁ

Účinnost

Čl. XIII

Tento zákon nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení.

Vlček v. r.

Klaus v. r.

Topolánek v. r.